

DENUMIRI PENTRU NOȚIUNEA DE „VIN RĂU” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

DE

ION NUȚĂ

0. Materialul care stă la baza acestei lucrări a fost adunat din 1288 localități de pe întreg teritoriul dacoromân. Majoritatea lui provine din anchete dialectale efectuate în Moldova¹ (819 localități; 507 anchete directe + 312 anchete indirecte) și în cele mai importante centre viticole din celelalte regiuni ale țării² (469 de localități: 53 anchete directe în județele Bistrița-Năsăud, Dolj, Prahova, Sibiu și Timiș + 416 anchete indirecte), ca răspuns la întrebarea nr. 206 („Cum numiți vinul de proastă calitate?”) din *Chestionar de viticultură*, publicat în *Chestionar dialectal (nume de locuri și de persoane, terminologia meseriilor, a viticulturii și pomiculturii etc.)*, Iași, 1969, p. 303. Aceștia li se adaugă răspunsurile primite de B.P. Hasdeu la întrebarea nr. 60 („Cari sînt pe acolo numirile feluritelor vinuri și cele privitoare la culoarea vinului, la gustul lui, la tărie etc.?”) din *Chestionarul lingvistic* (482 de localități), cele înregistrate în ALR SN I, h. 241 (*Vin rău*) și materialul extras din dicționarele limbii române, din glosarele regionale apărute în reviste sau în volume independente, din tratate și publicații de agricultură și viticultură.

0.1. În lucrare sînt discutați termenii simpli (proprii și metaforici), sintagmele care denumesc noțiunea de *vin rău*, toate construcțiile înregistrate de noi, atât cele cu circulație mare, cît și cele care apar cu totul izolat. Un capitol special este rezervat formării cuvintelor prin derivare și compunere, reduplicărilor, contaminărilor și valorii simbolice a termenilor.

0.2. La fiecare cuvînt sau sintagmă am menționat între paranteze răspîndirea geografică (cînd termenul este înfățișat în mai mult de 4 localități ale unui județ, am indicat județul; cînd el se găsește în mai multe județe ale aceleiași regiuni, am menționat provincia istorică: Moldova, Oltenia, Transilvania etc.), sensurile proprii sau figurate înregistrate de dicționare sau alte izvoare lexicografice (în cazurile cuvintelor polisemantice), iar în notele de la subsol am indicat izvoarele în care termenii apar cu sensul de *vin rău*.

I SINTAGME PROPRII

0. Majoritatea sintagmelor care denumesc noțiunea în discuție sînt combinații de două cuvînte cu sens lexical deplin, care formează un „grup sintactic stabil”³ și sînt analizabile din punct de vedere gramatical și semantic. Sintagma utilizează cuvînte de sine stătătoare, dintre care unul de bază, substantiv, invariabil, cu rol de determinat (*vin*), iar celălalt, determinantul, un adjectiv (un adjectiv propriu-zis, un derivat al acestuia sau un derivat de la substantive și verbe) sau un substantiv care califică cuvîntul de bază. Topica acestor tipuri de sintagmă este cea obișnuită în limba română: determinatul precedă determinantul.

1. Cele mai frecvente sintagme sînt acelea în care intră în combinație substantivul de bază (*vin*) urmat de un adjectiv cu rol de determinant, cu funcție de atribut adjectival. Aceste sintagme cu determinantul calificativ se referă la culoarea, tăria, gustul și mirosul vinului.

¹ Vezi lista acestor localități în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, tomul XXII, 1971, p. 86 — 90 și tomul XXIV, 1973, p. 58 — 61.

² Publicăm numele acestor localități în ANEXA I.

³ Vezi Finuța Asan și Fulvia Ciobanu, *Cuvintele compuse și grupurile sintactice stabile*, în SFC, IV, 1967, p. 239.

1.1. *Depreciative generale*: *vin adăpăt*⁴ (Banat, Argeș, Dolj; cf. *adăpăt* „amestecat cu apă, falsificat“, în UGI), *vin apătós*⁵ (Oltenia, Transilvania; cf. *apătós* „plin de apă“, în DA; CADE; SCRIBAN, D.), *vin apătóșit*⁶ (Argeș; cf. *apătóșit* „amestecat cu apă, apos“, în UGI), *vin após*⁷ (Moldova), *vin bălós*⁸ (Botoșani, Galați, Vrancea), *vin bihlit*⁹ (Iași), *vin bihvănit* sau *bălvănit* (Oltenia; cf. *bihvănit*, *bălvănit* „bihlit, stătut, clocit, încălzit“, în BGI, 84; IG 208; CFP (rachiu *bihvănit* „cald“, „stătut“, în CADE; CSGI), *vin bolcănit* (Dolj, Vlcea; cf. *bolcănit* „stătut“, în CSGI), *vin bolnăv*¹⁰ (Botoșani, Brăila, Galați, Vlcea), *vin bolnăviciós*¹¹ (Moldova, Transilvania), *vin ciortolit* (Rădăuți; cf. *ciortolit* „murdar, plin de noroi“, în Lexic reg. II, 125, 127), *vin clicós* (Vaslui; cf. *clicós* „cleios, viscos, lipicios“, în DA), *vin clocit*¹² (Moldova), *vin cotozit* (Adâncata-Suceava; cf. *cotozit* „murdar“, în Lexic reg. II, 127), *vin gheoșd* (Argeș, Gighera — Dolj; cf. *gheoșd* „a subția cu apă vinul, țuica“, în UGI), *vin grețós*¹³ (Botoșani), *vin greu*¹⁴ (Oltenia), *vin gros*¹⁵ (Iași), *vin împietrit*¹⁶ (Vaslui), *vin inferior* (Moldova, Muntenia), *vin mistrițat* (Vlcea; cf. *mistrițat* „corcit, amestecat“, în VG; CADE; DLR), *vin mînzălit* (Timiș; cf. *mînzălit* „murdar“, în CGr., II), *vin monturós*¹⁷ (cf. *monturós* „tulbure“, în DLR), *vin muced*¹⁸ (Neamț), *vin mucegăitós*¹⁹ (Argeș, Iași, Olt, Vaslui), *vin mucegăit*²⁰ (Vaslui, Vrancea), *vin muczít*²¹ (Neamț, Suceava), *vin moscurós* (Arad; cf. *moscurós* „murdar“, în DLR), *vin năsădit* (Comloșu Mare — Timiș; cf. *năsădit* „a se încheaga“ [despre singe], în DLR), *vin oțetit*²² (în toată țara), *vin pietrós*²³ (în toată țara), *vin potingit* (Bogdănești — Suceava; cf. *poting* „foarte murdar“, în Lexic reg., II, 124), *vin prost*²⁴ (în toată țara), *vin răsuflat*²⁵ (Moldova), *vin rău*²⁶ (în toată țara), *vin smăgós*²⁷ (Dolj; cf. *smac, smag*), *vin smirdós* (Boroaia — Suceava; cf. *smird* „murdar“, în SCRIBAN, D.; „urît, slut“, în Lexic reg., II, 124), *vin stricăt*²⁸ (în toată țara), *vin știrós*²⁹ (Argeș, Dolj).

⁴ UGI („amestecat cu apă“); ALR SN I, h. 238.

⁵ ÎNV. VIN., 57; H, XI, 326^r (Drajna de Sus — Drajna — Prahova); HEM, 1 295; DA; CADE.

⁶ UGI („vin amestecat cu apă“).

⁷ H, I, 56^r; VIII 1, 19^r, 137^r; VIII 2, 277^r; X, 259^r, 419^v, 445^v; XIII, 9^v, 372^r; XV, 328^v, 336^r („moale“), 407^r.

⁸ H, III, 399^r; VI, 15^v; XV, 368^v.

⁹ H, VIII 1, 137^r (Bosia — Iași).

¹⁰ Vezi *vinuri bolnave* „care se fac din poamă adusă de brumă“ în H, I, 343^r (Tătaru — Ducești — Brăila).

¹¹ FM, 26.

¹² H, VIII 1, 137^r (Bosia — Iași).

¹³ H, I, 56^r (Cristești — Botoșani).

¹⁴ LM, 101.

¹⁵ H, VIII 2, 179^r (Șipote — Iași).

¹⁶ H, XVI, 258^r (Mlnjești — Muntenii de Jos — Vaslui); 412^v.

¹⁷ ALR SN I, h. 238, pct. 284, Transilvania; DLR.

¹⁸ H, V, 185^v; X, 259^r.

¹⁹ DI, 62; DD, 226; H, VIII 1, 166^r; XI; 326^r; XV, 328^v, 335^v.

²⁰ H, XVI, 224^r (Ivănnești — Vaslui).

²¹ FM, 26.

²² H, VI, 93^v; VIII 1, 166^r; VIII 2, 179^r; IX, 4^r; X, 581^r; XI, 486^v, 502^v; XII, 19^v, 136^r; XIV, 396^r; XV, 263^v, 342^r; XVI, 150^v, 224^r; XVIII, 4^r; ALR SN I, h. 241 pct. 723.

²³ FDA, II, 52; H, III, 95^r, 101^v; VI, 15^v, 55^r; VIII 1, 96^v, 273^v, 289^r; VIII 2, 258^v; X, 81^v, 383^v, 395^v, 406^r, 419^v, 445^v; XI, 516^r; XII, 19^v, 92^r, 114^r, 136^r, 350^r; XIII 24^r, 446^r; XV, 66^r, 80^v, 328^v, 335^v, 342^r, 368^v, 407^v; XVI, 79^v, 216^v, 287^r.

²⁴ FDA, II, 32; H, VIII 2, 267^r (Voroșești — Miroslava — Iași); ALR SN I, h. 241, pct. 876, 899.

²⁵ H, X, 581^r, (Zănești — Neamț); PI, 228.

²⁶ LM, 92; H, I, 56^r; VII, 313^v; X, 259^r, 445^v; XIV, 173^r; XV, 110^v, ALR SN I, h. 241.

²⁷ H, V, 374^v (Plenița — Dolj).

²⁸ FM, 26; DI, 62; ALR SN I, h. 238; H, IX, 4^r.

²⁹ CG („spălătură de butoi, *ol-arcă*, vin din cel mai rău“); H, V, 374^v; VII, 120^r; IX, 121^r; UGI; Cântec OH., glosar („vin aspru la băut“).

1.1.1. Sintagme în care determinantul este un sinonim al lui „(om) prost“ și care, prin transfer semantic, înseamnă „vin rău“: *vin hăbăuc* (Sanislău — Satu Mare; cf. *hăbăuc* „prost“, în DA), *vin lăltu* (Călinești — Argeș; cf. *lăltu* „molatic și prost“, în CADE), *vin măcău* (Salcea — Suceava; cf. *măcău* „om înalt și cam prost“, în DLR), *vin mișel* (Plopana — Bacău; cf. *mișel* „nepriecut, prost“, în DLR), *vin opac* (Petrisad-Blaia — Alba; cf. *opac* „nepriecut, prost“, în DLR), *vin opăcit*³⁰ (Cugir — Alba; cf. *opac*).

1.2. După gustul vinului: *vin acrișor*³¹ (în toată țara), *vin acrișos*³² (Teleorman), *vin acrif*³³ (Moldova, Oltenia), *vin acriu*³⁴ (Moldova, Transilvania), *vin acru*³⁵ (în toată țara), *vin acruț*³⁶ (Neamț), *vin amăr*³⁷ (în toată țara), *vin amăriu*³⁸ (Iași, Tulcea), *vin ciumărăt*³⁹ (Argeș, Olt, Vrancea; cf. *ciumărăt* (< *ciumăr*) „astringent“, în DA), *vin ciumărți*⁴⁰ (Botoșani, Brăila, Olt; cf. *ciumărți* (< *ciumăr*) „pietros, cu un fel de amăreală, care pare a stringe de limbă“, în DA), *vin cumărăt*⁴¹ (cf. *cumărăt* „(despre gustul vinului) astringent, care stringe de limbă“, în DA), *vin trăcriț*⁴² (în toată țara), *vin lihod* și *lihod*⁴³ (Transilvania; cf. *lihod* „fără gust, sălcu, rău“, în DA), *vin macrișos*⁴⁴ (Dimbovița; cf. *macrișos* (< *macriș* + -os) „acru“, în DLR), *vin mistreț*⁴⁵ (Iași, Galați; cf. *mistreț* „acru“, în SCRIBAN, D.), *vin neplăcut*⁴⁶ (Moldova), *vin sălcu*⁴⁷ (Galați, Iași, Olt, Constanța).

1.3. După tăria vinului: *vin bețiv*⁴⁸ (cf. *bețiv* „slab“, în H, X, 259^r), *vin mircos* (Timiș; cf. *mirc* „debil, slăbuț“, în CGr., II), *vin moale*⁴⁹ (Moldova, Dobrogea, Muntenia; cf. *moale* „slab“), *vin molecăluț*⁵⁰ (cf. *moale*), *vin moleuț* (Iași), *vin moloșit* (Timiș; cf. *moleșit*), *vin moloșan* (Arad; cf. *moloșan* „molu“, în DLR), *vin (în)năsprit*⁵¹ (Botoșani, Buzău), *vin slab*⁵² (în toată țara).

³⁰ H, XVII, 48^r (Cugir — Alba).

³¹ H, III, 324^v; IV, 8^r, 26^r; V, 185^v, 374^v; VII, 120^r, 148^r; VIII 1, 19^r; VIII 2, 32^r, 204^v; XI, 5^r; XIII, 308^v; XIV, 65^r, 396^r; XVI, 159^r, 405^r.

³² H, XIV, 173^r (Urliu — Bogdana — Teleorman).

³³ FM, 25.

³⁴ HEM, 1031; H, II, 251^v; III, 399^r, 472^v; VIII 1, 137^v; VIII 2, 204^v; XIII, 324^v; XV, 89^r, 407^v, 450^v; XVII, 61^v; XVIII, 71^r.

³⁵ ECONOMIA, 168; FM, 25; H, I, 6^r, 119^v, 187^v, 284^r, 314^r, 342^v, 363^v, 381^v; II, 58^v, 87^r, 141^v, 220^v, 261^v; III, 47^v, 95^r, 151^v, 167^r, 242^v, 324^v, 360^r, 385^r, 399^r, 448^v, 486^v; IV, 8^r, 26^r, 246^r, 318^r; V, 34^v, 185^v, 278^v; VI, 15^v, 49^r, 93^v, 182^r; VII, 26^v, 48^v, 148^r, 222^v, 257^r, 369^r; VIII 1, 6^r, 19^r, 96^v, 137^v, 166^r, 187^v, 205^r, 255^v, 273^v, 289^r; VIII 2, 32^r, 81^v, 135^r, 159^v, 172^r, 192^v, 204^v, 235^r, 258^r, 267^r, 277^r; IX, 17^v, 230^r, 305^r, 446^v, 509^r; X, 106^v, 141^r, 185^r, 205^r; 259^r, 310^r, 353^r, 395^r, 419^v, 476^r, 581^r; XI, 73^r, 326^r, 401^r, 436^r, 502^v, 516^r; XII, 19^v, 92^r, 114^r, 136^r, 169^r, 402^r, 549^r; XIII, 9^v, 24^r, 64^r, 114^v, 289^v, 335^r, 345^r, 361^r, 424^r, 446^r, 495^v; XIV, 84^r, 103^r, 244^r, 348^r, 396^r, 416^r, 435^v, 463^r; XV, 9^v, 89^r, 98^r, 110^v, 214^v, 231^r, 263^v, 274^v, 306^r, 328^v, 335^v, 342^r, 368^v, 472^r, 489^v, 514^v; XVI, 41^v, 79^v, 103^v, 150^v, 159^r, 207^r, 216^r, 224^r, 247^r, 258^r, 405^r, 412^v, 444^r; XVII, 139^v, 226^r, 254^r, 306^r, 437^r; XVIII, 4^r, 102^v, 302^r.

³⁶ H, X, 419^v (Ceahlău — Neamț).

³⁷ H, V, 278^v; VI, 49^r; VIII 1, 142^r; X, 185^r; XI, 326^r; XII, 549^r.

³⁸ H, VIII 2, 192^v (Șipote — Iași); X, 205^r; XIV, 435^v (Satu Nou — Ollina — Constanța).

³⁹ H, XI, 326^r (Draja de Sus — Draja — Prahova); DA.

⁴⁰ H, I, 187^v (Filipești — Surdila Găineanca — Brăila); DA.

⁴¹ H, II, 58^v (Fundeni — Zărnești — Buzău); DA.

⁴² FM, 25; H, XVI, 412^v.

⁴³ H, XVIII, 302^r (*vin lihod*: Visag — Timiș); DA.

⁴⁴ H, I, 6^r (*vin macrișos* „acela care încrețește gura“: Slobozia — Cornățelu — Dimbovița); DLR.

⁴⁵ H, III, 101^v; VIII 1, 137^v; XIV, 435^v; SCRIBAN, D.; DLR (*vin mistreț* „dulce-acrișor“; cf. și HEM, 1031).

⁴⁶ H, XVI, 405^r.

⁴⁷ HEM, 1031; H, III, 306^r; XIV, 435^v.

⁴⁸ H, X, 259^r (Frumoasa — Balcăni — Bacău).

⁴⁹ H, V, 34^v, 234^v; VII, 313^v, 334^v; VIII 1, 142^r, 289^r; VIII 2, 235^r, 258^v; IX, 509^r; X, 81^v, 259^r; XI, 326^r, 486^v, 516^r; XIV, 65^r, 396^r.

⁵⁰ H, XVI, 146^r; (Dănești — Vaslui).

⁵¹ H, I, 119^v, 314^r, 381^v; II, 261^v; VII, 369^r; ALR SN I, h. 241, pct. 723.

⁵² DI, 61; BA, 598; (*vinuri slabe*); DD, 224; H, I, 119^v; III, 151^v, 167^v, 193^v, 306^r, 486^v; V, 393^r, 415^r; VI, 63^r, 80^r, 93^v; VIII 1, 6^r, 142^r, 166^r; VIII 2, 32^r, 81^v, 192^v, 235^r,

1.4. După mirosul vinului: *vin pătlăgós* (Ceplenița — Iași; cf. *pătlăgea*; „cu miros de pătlăgea“), *vin pucios* (Sirețel — Iași; cf. *pucioasă*; „cu miros de pucioasă“), *vin usturos* (Lungani — Iași; cf. *usturoi*; „cu miros de usturoi“), *vin varzâ⁵³* (Răchiți — Botoșani; cf. *varză*; „cu miros de varză murată“), *vin vârzós* (Cristești — Botoșani; cf. *varză*).

1.5. După culoarea vinului: *vin albăstrós* (Ciurea — Iași), *vin albăstrui* (Ciurea — Iași), *vin gălbănós* (Sagna — Neamț), *vin innegrit* (Ceplenița — Iași), *vin măfós* (Recaș — Timiș; cf. *măfós* „alabastru întunecat“, în C.Gr., II), *vin negriciós* (Botoșani), *vin nucăriu* (Cotnari — Iași), *vin verzúí* (Drănic — Dolj), *vin verzú⁵⁴* (Sadova — Dolj).

1.6. După soiuri de struguri hibride⁵⁵: *vin cîinés* (Botoșani, Iași; cf. *poamă cîinească*), *vin gozorâsc* (Iași, Vaslui; cf. *poamă gozorâscă*), *vin málăiét* (Iași; cf. *poamă málăiăftă*), *vin mămálígós* (Botoșani, Iași; cf. *poamă mămálígósă*).

2. Unele sintagme proprii, puține la număr, sînt formate din două substantive alăturate, sau din două substantive legate între ele printr-o prepoziție. Primul termen al sintagmei este totdeauna cuvîntul de bază (*vin*), iar al doilea termen, un atribut substantival în nominativ.

2.1. Sintagme formate din două substantive alăturate în care termenul secundar reprezintă de cele mai multe ori denumirea unei varietăți de struguri de slabă productivitate, a unei vițe nealtoite: *vin híbríd* (Moldova), *vin pădúréf⁵⁶* (Iași, Bacău), *vin premó⁵⁷* (Bivolari — Iași, Santa Mare — Botoșani), *vin primói* (Iași, Galați), *vin producătór* (Iași, Neamț), *vin terás* (Galați), *vin teráz⁵⁸* (Bacău, Botoșani, Iași), *vin záibár* (Botoșani), dar și *vin ojet⁵⁹*.

2.2. Substantivele care intră în alcătuirea sintagmei sînt legate între ele printr-o prepoziție (*cu*, *de*), iar determinantul are funcția de atribut substantival prepozițional și reprezintă numele unei varietăți hibride de struguri sau numește o calitate a termenului primar: *vin de cudércă* (Iași, Vaslui), *vin de híbrízi* (Vrancea), *vin de záibár* (Botoșani), *vin de pri-etení⁶⁰*, *vin de casă⁶¹*, *vin (vinuri) cu floare⁶²* (Muntenia), *vin cu miros* (Banat, Moldova), *vin cu ojet* (Argeș), *vin cu acreală* (Suceava), *vin cu ojetéală* (Bacău, Neamț), *vin cu iz⁶³* (Iași, Vaslui), *vin cu șmag⁶⁴* (Argeș, Dolj), *vin cu șmag⁶⁵* (Gîrbău — Cluj, Romos — Hunedoara), *vin cu șmeag* (Sînpetru — Brașov; cf. *șmeag*, în ECONOMIA, 161).

3. Determinantul este reprezentat de o sintagmă mai largă: *vin cu miros de bute⁶⁶* (Bucium — Iași), *vin cu miros greu* (Ucea — Brașov, Luna — Cluj; cf. DI, 62).

II METAFORE

0. De cele mai multe ori sintagma propriu-zisă este înlocuită de o metaforă care contribuie la mărirea expresivității și la concretizarea noțiunii.

0.1. După criteriul onomasiologie se pot urmări două grade distincte de expresivitate:

0.1.1. Sintagma este înlocuită cu un cuvînt „care se referă la o realitate apropiată“⁶⁷. În acest caz termenul metaforic este concret, iar conținutul devine mai profund.

250^r, 267^r; IX, 17^r; X, 445^v, 476^v, 534^v, 581^r; XI, 84^r; XII, 136^r, 169^v; XIII, 24^r, 372^r; XIV, 84^r, 244^r, 340^r; XV, 98^r, 110^v, 263^v, 342^r, 407^v; XVI, 103^v, 150^v, 159^r, 216^v, 224^r, 237^r, 287^r, 405^r; XVII, 226^r, 437^v; ALR SN I, h. 241.

⁵³ Vezi *vin varzariu*, în H, XV, 335^v (Grăjdeni — Grivița — Vaslui).

⁵⁴ DD, 225.

⁵⁵ Vezi despre aceste soiuri de struguri, Ion Nuță, *Denumiri pentru soiuri de struguri în Moldova*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară“, tomul XXII, 1971, p. 56.

⁵⁶ H, XI, 436^v; XIII, 361^r.

⁵⁷ ȘEZ., 1929, 8 — 10, 103 („vin din struguri de pe viță nealtoită“).

⁵⁸ ALR SN I, h. 240, pct. 192 („vinul cel mai rău“).

⁵⁹ H, XII, 19^v (Bogza — Sihlea — Vrancea); vezi și *ojet*, *ibidem*; ALR SN I, h. 241, pct. 284.

⁶⁰ ALR SN I, h. 241, pct. 157.

⁶¹ *Ibidem*, pct. 105.

⁶² BA, 608.

⁶³ H, VI, 182^r (Oltenești — Vaslui).

⁶⁴ H, XI, 5^r (Alimănești — Izvoarele — Olt).

⁶⁵ OR. EC., 160.

⁶⁶ H, XVIII, 4r; BA, 607 (*vinuri* . . .).

⁶⁷ Vezi Elena Slave, *Contrast și opoziții în domeniul expresivității*, în *Probleme de lingvistică generală*, IV, 1962, p. 51 — 52.

0.1.2. Sintagma este înlocuită de un cuvânt mai îndepărtat ca sens și are ca rezultat „un grad mai mare de expresivitate“⁶⁸, contrastul fiind mai puternic. Metafora intră în opoziție directă cu sintagma propriu-zisă, iar domeniile din care fac parte amândouă sinte cu totul diferite.

0.2. Din punct de vedere lingvistic avem de-a face cu tipul de metaforă substantival, care se reduce la o simplă înlocuire: sintagmei îi corespunde un singur cuvânt metaforă (substantiv sau adjectiv substantivizat).

1. Metafore exprimate prin substantive

1.1. După numele unor băuturi slabe, făcute din diferite fructe.

1.1.1. Cele mai multe cuvinte din această categorie sînt legate de magh. *csiger* („piquette, cidre“) și se întîlesc în graiurile din Transilvania dar, izolat, mai ales variantele cu *i*, și în sudul Moldovei: *ceăgăr* și *ciăgăr* (< magh. *csiger*, cf. DA; Transilvania și izolat în Timiș și Mehedinți; „băutură de fructe“, în H, XVIII, 27; „zeamă de prune crude“, în H, XVIII, 35; cf. DA; „mosto, jugo de fructa, sidra“, în CDER, 155; vezi și *ciagăr*, cu sensurile: „chisăliță de prună“, în CGr., I; „mustul ce iese din prunele deja fierte“, în VGI), *cighir*⁶⁹ (Transilvania, Maramureș; atestat și cu sensurile: „vin de poame, vin de vară“, în V, 86; „oțet de mere“, în VGI; CADE; „piquette, cidre“, în CIHAC, II, 490; „vin de trevere“, în GV; „vin de poame“, în SCRIBAN, D.; „must de calitate inferioară obținut prin stoarcerea tescovinei, după ce a fost stropită puțin cu apă“, în RGI, 282; BVT, 302; „must slab“, în Tamás, 216; „mosto, jugo de fructa, sidra“, în CDER, 155), *cigir* (Seini — Maramureș; „băutură din tescovină și apă, loră“, în ÎNV. VIN., 108 — 109), *ciudir* (Poieni și Săndulești — Cluj; „must preparat din mere sau pere, peste care se pune apă“, în CV, IV, 1952, 4, 32), *ciughir* (Adămuș — Mureș; „must acru de poame“, în Sz, 46), *cigher* (Cricău — Alba; „mosto, jugo de fructa, sidra“, în CDER, 155), *clăder*⁷⁰ (Jucu — Cluj), *clădir*⁷¹ (Bistrița; „apă pusă peste tescovină“, în DA), *ciughir*⁷² (Cluj), *ciughir* (Alba), *ciugher* (Sălaj), *ciuder* (Ighiu — Alba), *sigir* (Halmeu — Satu Mare; „must acru“, în Sz, 46), *sughir* (Cluj; „oțet de mere“, în VGI; Tamás, 216), *fighîr*⁷³ (nordul Transilvaniei, sudul Moldovei; atestat și cu sensurile: „băutură de poame“, în H, VI, 97; cf. DA; „oțet de mere“, în CADE; „zeamă care se stoarce din tescovină după ce s-a scos vinul și s-a turnat puțină apă“, în SCRIBAN, D.; „mosto, jugo de fructa, sidra“, în CDER, 155), *fighîr*⁷⁴ (Cluj), *figher* (Săuca — Satu Mare; „vin de poame“, în SCRIBAN, D.; Tamás, 216), *fighîri* (Cehal — Satu Mare; cf. *figheriu* „must de poame“, în VGI și DA; „must de mere“, în CADE), *fighîr* (nordul Transilvaniei, Galați, Vaslui; „zeama care se stoarce din tescovină după ce s-a scos vinul și s-a turnat apă“, în SCRIBAN, D.; „vinul scos din tescovină“, în I. CR., I, 1908, 2, 60), *flvir* (Podu Turcului — Bacău; „apă turnată în tescovină“, în H, XV, 98⁷⁵), *fighîr* (Bistrița-Năsăud, Clopoțești — Bacău, Muncelu-Glăvănești — Bacău, Ivesți — Vaslui; „băutură făcută din tescovină și apă“, în VGI; „vin de mere, de poame, cidru“, în MD, glosar), *fighîri* (Hunedoara, Botești — Bacău; „fighîr, cidru“, în MD, glosar; Tamás, 216).

1.1.2. Din magh. *leves* („suppe“) s-au format în limba română o serie de cuvinte care, fie că și-au pierdut sensul original și înseamnă numai *vin rău*, fie că, pe lângă sensul de bază moștenit din limba maghiară, denumesc și noțiunea în discuție.

1.1.2.1. Din prima categorie menționăm pe *alevês*, răspîndit în Transilvania, termen care nu provine din magh. *elevesedic* (< *eleves), cum explică DA, ci din *leves* cu proteza lui *a* (vezi HEM, I, 858; CIHAC, II, 476; DET, 245; Tamás, 500).

1.1.2.2. În a doua categorie intră o serie de cuvinte întîlnite pe un teritoriu ce depășește granițele Transilvaniei: *lêves* (Transilvania; „supă, ciorbă“, în DA; Tamás, 500), *lêvesj* (Mureș; „zeamă de prune“, în Tamás, 500), *lêvesă*⁷⁶ (Bihor), *lêves* (Jidvei — Alba), *lêbisă* (Cîlnic — Alba), *lêbesă* (Moșna — Sibiu), *livês*⁷⁷ (Oltenia, Banat), *livêj*⁷⁷ (Transilvania, Dolj, Argeș;

⁶⁸ *Ibidem*, p. 52.

⁶⁹ CIHAC, II, 490; ALR SN I, h. 241, pct. 334.

⁷⁰ CV, III, 1951, 6, 27 („vin acru, oțetit“).

⁷¹ Tamás, 216.

⁷² CIHAC, II, 490; Tamás, 216.

⁷³ DA (vezi *ceăgăr*).

⁷⁴ CIHAC, II, 490.

⁷⁵ DET, 245.

⁷⁶ ARH., XXX, 1923, 3 — 4, 284; Sz, 46 („must acru“).

⁷⁷ CIHAC, II, 512; SCRIBAN, D.; Sz, 46; ARH., XXX, 1923, 3 — 4; 282; UGI; CDER, 484.

atestat și cu sensurile: „zeama care rămâne după ce s-au fierit prunele pentru țuică“, în H, IX, 86v; LR, XI, 3, 262; SCRIBAN, D.: IZV., XVI, 1937, 1, 21; „must de fructe, cidru“, în UGI; „oțet de prune rămas în cazan după fierberea țuicii“, în LR, IX, 1960, 5, 35), *liôéji* (Gorgan-Călinești — Argeș), *liôéz*⁷⁸ (Arad).

1.1.8. Destul de răspândite sînt și unele cuvinte care provin din ucr. *ljura*: *liur*⁷⁹ (Transilvania; atestat și cu sensurile: „must făcut din fructe și poame“, în DA; „băutură făcută din treverk amestecată cu apă“, în H, XVII, 226^v, Orlat — Sibiu), *liûri* (Brașov; „vin din dreve și apă“, în BGr, nr. 36, 5 — 6), *liûră*⁸⁰ (nordul Moldovei), *liûrcă*⁸¹ (Moldova, Transilvania, Banat; atestat și cu sensurile: „zeamă subțire și rea“, în V, 92; DA; CADE; „zeamă proastă, apă caldută“, în PGI; „vin de treverk“, în GV; „țuică rea“, în ALR SN I, h. 241, pct. 260, notă), *liôrcă*⁸² (Banat), *liôarcă* și *leôarcă*⁸³ (Moldova, Transilvania; atestat și cu sensurile: „plin cu apă“, în CADE; „apă amestecată cu ceva, apă tulbură“, în DA).

1.1.4. Amintim și unele cuvinte ca *cidru* (Olt; „băutură făcută din mere“, în DA; SCRIBAN, D.: CADE) și *cigru* (Petrisad-Blaj — Alba), denumiri date, se pare, mult mai recent și oțet⁸⁴ (Ilia și Pui — Humedoara, Costina — Suceava).

1.2. De la numele unor varietăți de vinuri hibride: *delvár* (Netezi-Grumezești — Neamț, Podu-Iloaiei — Iași) și *delavár* (Neamț, Mogoșești — Iași), *nohán* (Bacău, Neamț, Mircești — Iași), *șiler* (Burila Mare — Mehedinți, Șagu — Arad; cf. *șiler* „vin de culoare roșcată“ — în H, XVIII, 260^v — obținut din struguri *șileri*, — „struguri mărunți cu boabe roșcate“ — în H, XVIII, 3^r; < germ. *Schiller* „vin roz de masă din Suabia“, vezi M. Isbășescu, *Dicționar german-român*, București, 1969), *șiler* (Pincota — Arad), *șiler* (Buzias — Timișoara, Mocerca-Ineu — Arad; cf. H, XVIII, 242^r; vezi *șiler*) și *șuler* (Arad; cf. *șiler*; s-ar putea face o asociere și cu *șuler* „trișor, șarlatan“, *zâibâr* (Gănești Tg. Frumos — Iași, Vorniceni — Botoșani).

1.3. *Metafore comune cu noțiunea de țuică slabă, țuică care curge la începutul sau la sfîrșitul fabricației: boalcă* (Argeș; „țuică de calitate proastă“, în UGI; „cald, stătut“: *țuica e boalcă*, în CFP), *buléu* (Fărcașa — Neamț; „rachiu de proastă calitate“, în Glosar reg., 21), *buzám* (Zorleni — Vaslui; „rachiu slab“, în Lexic reg., I, 59), *furdă* (Neamț, Bacău; cf. *furdă* „rachiu slab de la urmă“ în GO, 151), *ghioalcă* (Argeș; cf. *țuică ghioalcă* „țuică proastă, zămircă, otcă, poșlete“, în UGI), *holobodăc* (Sîngeorz Băi — Bistrița-Năsăud; cf. *holobodăc* „vinars, holircă“, în BDP, 1888, nr. 48), *holêrcă*⁸⁵ (Căpreni și Turburea — Gorj, Suceava, Dersca — Botoșani; „țuică slabă, fără mult alcool, poșircă“, în IG, 225; BGr, 1909, 19 — 20, 6; UGI; Coteanu, 51; LR, XIII, 1964, 1, 79 — 80; IST, 334; vezi și *holêrcă* „zeamă lungă, rachiu slab“, în CFP; *holircă*, în IST, 334; *holircă*, în IST, 334), *jbrăncă* (Vișeu — Maramureș; cf. *jbrăncă* „rachiu prost, holircă“, în Glosar reg., 43), *morofleăncă* (Banat, Oltenia; cf. *morofleăc* „țuică slabă“, în CGr. I; DLR), *olêrcă* (Argeș; „țuică de calitate inferioară, poșlete, otcă, holereă“, în UGI; „apă chiară“, în ARH. OLT., IX, 1930, 49 — 50, 246), *olêrcă*⁸⁶ (Argeș; „zeamă lungă, rachiu slab“, în CFP), *otcă* (Oltenia, Banat, Muntenia; „țuică slabă“, în TGI; „țuică fiartă o singură dată“, în Lexic reg., I, 96; ALR SN I, h. 252, pct. 130, 141; „țuică care curge la urmă“, în TGI; UGI; Lexic reg., II, 29; ALR SN I, h. 241, pct. 899, notă; pentru toate sensurile vezi: PNT, 361 — 362, Av. N, 81 — 82; DLR), *otôscă* (Oltenia; „țuică slabă care curge la urmă de tot din cazan“, în CADE; DLR; Av. N, 81 — 82), *pătôcă* (Păuliș — Arad; cf. *pătôce* „restul de răchie ce curge la urmă din cazan“, în CGr. I, 155), *pirciodăc* (Moldova Veche — Caraș-Severin; „rămășiță de rachiu“ în CGr. II; „rachiu prost“, în SCRIBAN, D.), *pirșoacă* (Oltenia; „țuică de calitate inferioară“ în Glosar Olt., 83), *pliuhă* (nordul Moldovei, nord-estul Transilvaniei; „rachiu“, în BDP nr. 54; DET, 302 — 303; „rachiu slab“, în PGI; ȘEZ., 85, 5; CADE; IST, 334), *pliușc*, (Dumitra — Bistrița-Năsăud; „rachiu rău“, în P. Suf., 415; ȘEZ., V, 117; Crețu, 186), *poris*,

⁷⁸ DET, 245.

⁷⁹ DA; DU; DM; ALR SN I, h. 241, pct. 130, 141; DEX; CDER, 483.

⁸⁰ HV, 93; SCRIBAN, D.; CDER, 483.

⁸¹ H VIII 1, 187^r (Chișcăreni — Șipote — Iași); HV, 92; HEM, I, 858; DA; CADE; SCRIBAN, D.; ALR SN I, h. 241; BVT, 303; CDER, 483.

⁸² DA; CADE; SCRIBAN, D.

⁸³ DA; CADE; SCRIBAN, D.; ALR SN I, h. 241, pct. 537. Pentru *liôarcă* și *leôarcă* vezi CDER care le pune în legătură cu interj. *liorc*. Vezi, de asemenea, și *liur*.

⁸⁴ ALR SN I, h. 241, pct. 284.

⁸⁵ BGr, 1909, 19 — 20, 6.

⁸⁶ ALR SN I, h. 241, pct. 791.

(Mehedinți; „țuică slabă“, în IZV., XVI, 1937, 1, 23), *posláz* (Prahova; cf. *poslete*, în DI, 86), *poslédie* (Buzău; „rămășița care curge după rachiu, din ea se face oțet“, în CV, II, 1950, 4, 36), *poslète* (Botoșani, Iași, Prahova „țuică slabă (UGI) care curge la urmă (IT, 134; GO, 151; PI, 228) sau la început“ (PI, 228), *poslète* (Argeș, cf. *poslète*, în UGI), *poșircă*⁸⁷ (Moldova, Muntenia, Oltenia, Alba; atestat și cu sensurile: „ceea ce rămâne în cazan din prunele fierte (zeamă, terci)“, în MIg, 288; SCRIBAN, D.; CADE; ARH. OLT., IX, 1930, 49 – 50, 247; IZV., XV, 1936, 2, 74; „țuică slabă“, în IG, 234; IZV., XIV, 1935, 7 – 8, 286; „prune fermentate“, în RC; „băutură alcoolică (vin, rachiu) slabă“, în RC; CADE; SCRIBAN, D.; DM; Ist, 334; DEX), *poștrcă*⁸⁸ (Moldova, Muntenia, Dolj; cf. *poșircă*), *potciopină* (Arad; „țuică slabă“, în CGr., II), *rozolișă* (Crișeni – Sălaj; cf. *rojoliș* „vinars artificial“, în V, 95), *samahonc* (Marginea – Suceava; cf. *sămăhoancă* „rachiu, bulnearcă“, în Lexic reg., II, 117; LR, XVII, 1968, 6, 515), *stropsălă* (Verești – Suceava; „rachiu, bulnearcă“, în Lexic reg., II, 117), *suslám* (Teaca – Bistrița-Năsăud; cf. *súslá* „vinars de prune nedistilat, nefiert a doua oară“, în DET, 304; vezi și *suzlá* „țuică slabă, după prima distilare“, în CV, III, 1951, 3 – 4, 47), *șvanc* (Straja – Suceava; cf. *șvancă* „rachiu slab, apă chioară“, în Lexic reg., I, 110; AUT, 1967, 70), *trincă* (Gîrbova – Alba, Giarmata – Timiș; „țuică de calitate proastă“, în CV, III, 1951, 5, 25; AUT, 1967, 71), *țápovină* (Goicea, Nedea și Plenița – Dolj; „țuică slabă“, în Glosar Olt., 119), *țóvie* (Cătuncele și Crușet – Gorj; „țuică slabă“, în IG, 242).

1.4. De la numele materiilor ce rămân în cazan după fabricarea țuicii, de la borhot de fructe, drojdie: *blíoáză* (Bechet și Radovan – Dolj; „ceea ce rămâne în cazan“, în ALR SN I, h. 251, pct. 836), *borhót* (Gîrbovăț – Galați, Panciu – Vrancea; „fructele fermentate (în special prune), plămădeala din care se extrage rachiul“, în DA; Graiul PF, 262; „rămășița din prunele stoarse, după ce s-a fabricat rachiul“, în DA; CADE; ALR SN I, h. 251, ALRR Mar. II, h. 462; DM; DEX; „rămășiță de poame, tescovină“, în SCRIBAN, D.; TGI; ALRR Mar. II, h. 489; Graiul PF, 244), *boroghîná*⁸⁹ (Călinăști și Leordeni – Argeș; atestat și cu sensurile: „borhot, rămășițele din cazanul de țuică“, în DA; CADE; ALR SN I, h. 251; UGI; „ceea ce se depune pe fundul vaselor în care a fiert vinul“, în TGI; Lexic reg., II, 68; „struguri nestorși bine“, în VG; „(lichid) tulbure“, în CG; UGI), *borohódná* (Brăești și Dersca – Botoșani; „borhot“, în CADE; I. CR., VI, 1913, 5, 153), *borlilá* (Daneș – Mureș; „resturile de drojdie la cazan“, în PI; DA), *bosón* (Crivina-Burila Mare – Mehedinți; „zeama ce rămâne de la prune după ce se face rachiul“, în IZV., XVII, 1938, 9, 324), *bráicá* (Galda de jos – Alba; „rămășițele care rămân în căldare după fierberea vinarsului de bucate“, în FC, 98), *fołostîná* (Valca Mare Podgoria – Ștefănești – Argeș; „rămășițe de la vegetale fierte, borhot“, în DA; „vin care a prins mucegai“, în RC), *groșálá* (Vințu de Jos – Alba; „drojdiile de vin“, în DA), *lógor* (Moldova Veche – Caraș Severin, Nădab – Chișineu Criș – Arad; „drojdie, groșală“, în H, VII, 267; cf. HEM, 2837; DA; CA DE; Maier, 411; vezi și *lágór* „ceea ce rămâne în cazan la rachiul de bucate“, în ALR SN I, h. 251, pct. 47), *másláhát* (Lipova – Bacău; „resturile provenite din distilarea prunelor, după extragerea rachiului“, în ALR SN I, h. 251, pct. 531; DLR), *múslie* (Silagiu – Buziaș – Timiș; „ceea ce rămâne în cazan la rachiul de bucate“, în ALR SN I, h. 251, pct. 76), *slad* (Pișcolț – Satu Mare; „ceea ce rămâne în cazan“, în ALR SN I, h. 251, pct. 353; „borhot“, în ALRR Mar. II, h. 462; „malț“, în CADE; SCRIBAN, D.), *ștófuri* (Șeica Mare – Sibiu; cf. *ștofe* „rămășițele de la merele tescuite“, în VGI), *zoboriná* (Costești – Argeș; „ceea ce rămâne după distilarea fructelor fermentate“, în RC).

1.5. De la numele unor băuturi făcute din apă și tescovină, din zeama scursă din aceasta sau din mustul care stă mai mult timp în tescovină; *lără* (Șona – Alba) și *lóră* (Șard-Ighiu – Alba; cf. *lora* „vin prost“; „băutură preparată din vînăță (tescovină) și apă“, în ÎNV. VIN., 108 – 109), *mustărcăță* (Cotofănești – Bacău, Birnova – Iași, Botoșani; „zeamă scursă din tescovină“, în SCRIBAN, D.; CV, III, 1951, 6, 28; DLR; „must“, în DLR), *mustercăță* (Bălcaciu – Jidvei – Alba, Iași) și *muștercăță* (Vaslui), *măstáhát* (Bahnarî – Vaslui; „mustul la un loc cu tescovina“, în H, XV, 66r, Bogdănița – Vaslui), *șapłóu*, (Casteln – Constanța; mustul (vinul) „șezut mai mult timp în tescovină“, în H, II, 281r, Dunăreni – Alimanu – Constanța), *trinc* (Orăștie, Turda; < germ. *Trinken* „băutură“; „ci-ghir de pe strugurii storși, peste care s-a pus apă și apoi s-au tescuit“, în VGI; „băutură

⁸⁷ SCRIBAN, D.; CADE; ALR SN I, h. 241, pct. 728, 769.

⁸⁸ ALR SN I, h. 241, pct. 791.

⁸⁹ UGI („vin de proastă calitate“).

făcută din vin amestecat cu apă“, în HGI; BVT, 304), *trinc* (Cruseț și Golgova — Gorj; „vin de mere“, în VGI; CV, I, 1949, 9, 33).

1.6. De la numele ce se dă tescovinei: *boscotină* (Timburești — Dolj; în Glosar Olt., 9), *bozoghină* (Panciu — Vrancea; în CV, II, 1950, 4, 42), *bozindă* (Cârlogani — Olt; cf. *bozîn* „boască“, în TGI), *cliuc* (Periam și Pișchia — Timiș, Moldova Veche — Caraș-Severin, Dăneți și Dăbuleni — Dolj, Orevița Mare — Vinju Mare — Mehedinți; în OR. EC., 162; DA; CADE; ALR SN I, h. 237, pct. 36; ALRM SN I, h. 160; Glosar Olt., 23; GE, 114; vezi și *cliuc* „tescovină“, în GE, 115; „must amestecat cu struguri“, în BR, 129), *cômină* (Magheru — Bréznița Ocol — Mehedinți, Cetate, Desa și Dobrești — Dolj; „tescovină“, în IM, 371; BGI, 88; CG; DA; GV, 183; CADE; SCRIBAN, D.; ALR SN I, h. 235, 237; ALRM SN I, h. 160; DM; TD. Olt., 139, 236, 261, 314, 328, 333, 337, 354, 385; DEX; „ceea ce rămîne în cazan după fabricarea țuicii“, în ALR SN I, h. 251), *prăstînă* (Islaz — Teleorman, Prundu — Ilfov; „tescovină“, în TGI; PLP, glosar; SCRIBAN, D.; CADE; ALR SN I, h. 235, 237; ALRM SN I, h. 160; Glosar Olt., 88; TD. Olt., 429; TD. Munt., 471; DEX; „rachiu de tescovină sau de drojdie“, în SCRIBAN, D.; DM; DEX; „ceea ce rămîne în cazan după fabricarea țuicii“, în ALR SN I, h. 251, pct. 682, 705), *tosconedlă* (Liveni — Manoleasa Prut — Botoșani), *trêpere* (Biertan — Sibiu, Totocști — Humedoara, Băgaciu — Mureș; în GV, 183; ALR SN I, h. 237; ALRM SN I, h. 160; RGI, 282; vezi și *trêpe* în CGI; ALR SN I, h. 237; ALRM SN I, h. 160; *trêpere*, în ECONOMIA, 103), *vinăfă* (Cetariu — Bihor; „hoaspe cu codițele“, în ÎNV. VIN., 53) *voscói* (Bratovoiești — Dolj; cf. *voască* „tescovină“, în TD. Olt., 138).

1.7. De la cuvinte care denumesc un amestec de apă și pămînt, apă murdară, noroi: *ciolobăreă*⁹⁰ (Arad; cf. *ciolobăcă* „apă stătută, p. ext. drojdie, lături, brahă“, în DA), *flească* (Botoșani, Iași, Dolj; „noroi apătos amestecat cu zăpadă“, în DA; „lucru moale“, în SCRIBAN, D.; „noroi subțire“, în CADE), *fleoască* (Iași; „noroi subțire“, în CADE), *flescărie* (Vinju-Mare — Mehedinți; „glod mult și subțire“, în SCRIBAN, D.), *gorovedlă* (Amărăști și Drăgășani — Vlcea; „tulbure“, în CG; „apă tulbure, murdară“, în BGI; „lichid tulbure, murdar“, în I. CR., V, 1912, 9, 280; „sedimentele ce se depun pe fundul vaselor“ în IG, 223; Lexic reg., II, 26), *mîrșău* (Bencecu de Jos — Pișchia — Timiș; „neună subțire cu apă“, în CGr., II), *mustoăre* (Perianu — Timiș, Rodna — Lipova și Șagu — Arad; „apă murdară scoasă din escremintele vitelor“, în CGr., II), *spălătura*⁹¹ (Curtuiuseni și Diosig — Bihor; atestat și cu sensurile: „apă murdară în care s-a spălat ceva, lături“, în CADE; DA; DEX; „rachiu prost“, în SCRIBAN, D.; CADE), *țîrșă* (Banat; „lut amestecat cu paie pentru tencuit pereții“, în CADE), *țîrșidă* (Botoșani, C.A. Rosetti — Buzău; „glod subțire“, în I. CR., IV, 1911, 8, 251).

1.8. De la numele unor mîncări aere, care conțin mult lichid, de la resturi de mîncare, spălături, zoi: *apatic* (Tirnaava — Sibiu; cf. *apatică* „zeamă subțire, apătoasă, care conține mult lichid“, în TGr, 198), *borș*⁹² (termenul este răspîndit în Moldova, nord-estul Transilvaniei, Prahova, numind deopotrivă mîncarea și vinul rău; izolat, în Oltenia (Dăbuleni și Nedeia — Dolj), cuvîntul are numai sensul de *vin rău*; vezi și sensul de „borhot“, în ALRR Mar. II, h. 462, pct. 236), *broc* (Cluj, Mureș; cf. *broc de vin* „mîncare din vin și pline“, în LR, XVII, 1968, I, 62), *cherchășă* (Buziaș — Timiș; cf. *cherchesh* „mîncare proastă“, în CGr., II), *chisăliță* (Banat; Ungureni — Bacău, Copălău, Concești și Nicșeni — Botoșani, Victoria — Iași; „zeamă de fructe (CADE) fierte cu simburii cu tot“, (DA); „zeamă acrită cu prune necoapte“, în DA; „fiertură de fructe sau legumă, amestec din care nu se înțelege nimic“, în DM; DEX; „compot, fiertură de fructe“, în SCRIBAN, D.; „must fiert din prune“, în GR. BAN.; „ceea ce rămîne din cazan“, în ALR SN I, h. 251, pct. 53, 76, 105), *chislecăg* (Iași), *ciorbă*⁹³ (Muntenia, Oltenia, Banat; atestat și cu sensurile: „zeamă fiartă, acră ori înăcrîtă“, în DA; „ceea ce rămîne în cazan după fabricarea țuicii“, în ALR SN I, h. 251, pct. 102), *clie* (Poiana Mare — Dolj; „piine coaptă rău, mămăligă rea“, în DA; „mămăligă crudă“, în CADE), *coledșă* (Răchiți — Botoșani; „mîncare făcută din făină, terci, mămăligă moale. Fig. amestecătură“, în DA), *giândră* (Botești — Neamț; „un fel de mîncare, mămăligă amestecată cu apă rece, în MAT. FOLK., I/II, p. 1209), *heltugă* (Botoșani; „zoarecă, zemurcă, zeamă lungă“, în SCRIBAN, D.), dar și *hultăcă* (Măeni — Buzău;

⁹⁰ CGr., II („vin rău, prost“).

⁹¹ ALR SN I, h. 241, pct. 310 (*spălături*).

⁹² H, VIII 1, 187^r; IX, 230^r; XIV, 352^r; XVI, 237^r (*borșuri*); CADE; ALR SN I, h. 241, pct. 235, 531; IZV., VIII, 1930, 6, 13.

⁹³ ALR SN I, h. 241, pct. 27.

în SCRIBAN, D.), *hiltûgă* (Adincata — Suceava, Crețeni și Ionești — Vilcea; în SCRIBAN, D.; vezi și sensul de „mîncare cu prea multă zeamă și bucăți puține“, în IZV., XV, 1936, 2, 74), *hiltiugă* (Botoșani; în SCRIBAN, D.; vezi și sensul de „mîncare subțire și rea, mîncare proastă, lături“, în DA) și *heltiugă* (Botoșani, Iași; „mîncare lichidă proastă, zeamă lungă“, în ARH., XXIX, 1922, 2, 240; „borș fără nimic fiert în el“, în TDRG; DA; „mîncare proastă“, în CADE), *iuşcă* (nordul Moldovei; „zeamă (apă) lungă și subțire“ în BPF, 220; DA; IZV., VIII, 1930, 6 135), *lături*⁹⁴ (Moldova, nord-estul Transilvaniei; atestat și cu sensurile: „zoaic, spălături“, în DEX; „mîncare proastă“, în DA; CADE; „zoi, apă în care s-a spălat ceva“, în SCRIBAN, D.; „ceea ce rămîne în cazan după fabricarea țuicii“, în ALR SN I, h. 251, pct. 36, 95), *leămpă* (Horodniceni — Suceava; „borș fără fasole sau cartofi“, în DA), *leărpă* (Rădăuți; „supă“, în DA), *lihôtă* (Vinju Mare — Mehedinți; „zeamă lungă fără gust“, în IZV., XVI, 1937, 1, 21), *mésniță* (Vatra Dornei; „mămăligă subțire“, în DLR), *moară*⁹⁵ (Moldova), *morûgă* (Burila Mare — Mehedinți; „mîncare foarte sărată“, în SCRIBAN, D.; DLR), *mustic* (Moldova Nouă — Caraș-Severin; cf. *moslic* „lături“, în CGr., II), *mûrză* (Dobrin — Sălaj; „zeamă sărată“, în V; DLR), *năcredă* (Broscăuți — Botoșani; „ciorbă acrită cu zăr“, în Lexic reg., II, 121), *pihău* (Vilcea; „mîncare cu zeamă multă, fără gust“, în I. CR., VIII, 1915, 5, 156), *potrôcă*⁹⁶ (Vatra Dornei; atestat și cu sensurile: „ciorbă acră, mîncare sărată“, în CADE; „borș cu moare“, în SCRIBAN, D.; „băutură rea“, în Glosar reg.) și *potrôc* (Rădăuți, Dorohoi), *surôcă* (Pojejena — Caraș-Severin; „zeamă lungă“, în CADE; NG; CGr., I; TrB, 173; GE, 190), *tăvărâgă* (Vînători — Galați; „mîncare proastă“, în SCRIBAN, D.), *torocă* (Botoșani; „mîncare amestecată“, în SCRIBAN, D.), *zămă*⁹⁷ (Moldova), *zămîră* (Botoșani; „zeamă proastă, rachiu prost“, în CFP; CADE; SCRIBAN, D.), *zămărcă* (Botoșani, Iași; cf. *zămîrcă*), *zămîrcă* (Hănești — Botoșani), *zoărcă*⁹⁸ (Moldova).

1.9. De la numele ce se dau unor resturi de plante, gunoaie, murdărie: *clodă*⁹⁹ (Rediu și Miroslava — Iași; atestat și cu sensul de: „loc plin cu murdărie“, în DA; CADE), *furdă* (Breznița Ocol — Mehedinți; „ceea ce rămîne după ce s-a luat parlea bună dintr-un lucru. Scursură, mălură“, în BGI), *goză* (Boroaia — Suceava; „gunoi“, în DA; SCRIBAN, D.; CADE), *gogleză* (Segarcea și Făișor — Drănic — Dolj; cf. *gogleză* și *gogleză* „ogrinji, resturi bătoase ce rămîn în iesle cînd mîncă vitele“, în DA; vezi și *gogleză* „gunoaie“, în BGI; „fructe verzi și găunoase“, în COM. SAT., 1925, 5, 65), *gozomle* (Rădășeni — Suceava; „gunoi“, în DA; SCRIBAN, D.), *jijină* (Apoldu de Jos — Sibiu; „murdărie“, în DA), *lômură* (Boesig — Arad; „gunoaie, resturi“, în CGr., II), *mînzăleală* (Cîreșu — Brăila, Merei — Buzău; „murdărie“, în BGI), *modrigă* (Urzica — Olt, Vîprești — Buzău; „murdărie“, în CGr., II), *morocă* (Gîngcoava — Dolj; „murdărie“, în CGr., II), *moscofă* (Sadova — Dolj; „murdărie“, în CGr., II), *șalitră* (Prundeni — Vilcea; „ce se așează pe bute cînd a fost vin în ea“, în VG), *tărăbuc* (Moldova Nouă — Caraș-Severin; „resturi de fin“, în CG., II), *tîrnomă* (Mileanca — Botoșani; „gunoi de vite“, în I. CR., VII, 1914, 5, 155; vezi și *tîrnomeală*, în SCRIBAN, D.), *trease* (Cîrligani — Bălcești — Vilcea; „rămășițe de nutreț din ieslea vitelor“, în ARH. OLT., IX, 1930, nr. 49 — 50, 249).

1.10. De la numele unor fructe verzi, fructe și plante de pădure: *bărăciune* (Adămuș — Mureș; cf. *bărăciuni* „poame de cîmp“, în T. Pamf., I, 1923, 11 — 12, 180), *bolbolină* (Jugurei și Tătaru — Prahova; cf. *bolbolina* „fructe verzi, acrituri“ în IT, 128; „poame“, în BPF, 254), *bolohăt* (Belcești și Comarna — Iași; cf. *bolohaturi* „fructe crude“, în BPF, 254), *corobă* (Adămuș și Daneș — Mureș; „porumbă“, în DA; vezi *corobă*; vezi și *corobefe* „poame de cîmp“, în T. Pamf., I, 1923, 11 — 12, 180), *măcriș* (Botoșani, Iași, nord-estul Olteniei), *rogodică* (Bucov — Prahova) și *rogodă* (Bucov și Jugurei — Prahova; cf. *rogodă* „fructe mici și acre“, în IT, 134; „fructe (mărunte), poame de tot felul“, în DLR).

1.11. De la numele unor obiecte lipsite de valoare, neînsemnate: *brac* (Dănești — Vaslui; „lucru prost“, în SCRIBAN, D.), *bozoăncă* (Fălticeni; „haină rea“, în Lexic reg., II, 122), *bulichér* (Bucecea — Botoșani, Udești — Suceava; „cuțit rău, cuțit mare care nu taie“, în I. CR., IV, 1911, 1, 30; DA; CADE), *chihoărcă* (Marginea — Suceava; „pălărie, căciula rea“, în DA), *códină* (Dolj, Gorj; „lînă de calitate proastă, grîul sau cucuruzul slab, gozuri, ră-

⁹⁴ *Ibidem*, pct. 250.

⁹⁵ H, XIII, 345' (Ocheni — Huruiești — Bacău).

⁹⁶ Glosar reg. (*vin acru*).

⁹⁷ CFP; CADE.

⁹⁸ ALR SN I, h. 241, pct. 414 (*zoărcă rea*).

⁹⁹ H, VIII 2, 32' (Miroslava — Iași; „vin rău“).

mășițe de grâu, rămășițe de lemne“, în DA; „lină rămasă de la dărăcit, gozuri, rămășițe de la vinturatul grâului“, în SCRIBAN, D.; „pleavă, ciuruială, lină tunsă de pe ceața oilor și din jurul ugerului“, în CADE; „țuică de calitate inferioară“, în LR, X, 1961, 3, 267), *dir-dălă* (Gura Humorului); „obiect uzat“, în Lexic reg., II, 125), *drăgălău* (Mocrea — Arad; cf. *drăgălăi* „deșuri rămase după pieptănatul fuiorului de cînepă“, în Lexic reg., II, 83), *fleancă* (Gorganu — Argeș; „haină prăpădită“, în DA), *halabudă* (Mihăileni — Botoșani; „casă mică“, sărăcăcioasă“, în Lexic reg., II, 119), *hăbădă* (Ceatriu — Bihor; cf. *hăbădicuri* „lucruri fără valoare, nimicuri“, în Lexic reg., II, 89), *hondrobău* (Fălticeni; cf. *hondrobeic* „lucruri uzate“, în Lexic reg., II, 123), *jărcă* (Verestii — Suceava, Leorda — Botoșani; „piele de oaie în stare proastă“, în DA), *rântie* (Pomirla — Botoșani; „cîrpă, zdreanță, haină veche, uzată“, în DLR), *tebêchi* (Corni — Botoșani; „camasă veche și ruptă“, în I. CR., IV, 1911, 8, 251).

1.12. De la depreciative pentru animale: *hîrșteoagă* (Darabani — Botoșani; „oaie bătrînă“, în I. CR., III, 1910, 5, 156), *jarpán* (Ceahlău — Neamț; „cal slab, mîrzoagă“, în DA; CADE), *mleodrcă* (Pojejena — Caraș-Severin; „broască urîtă“, în CGr., II), *fușcă* (Suharâu Botoșani; „oaie mică“, în SCRIBAN, D.), *foășcă* (Vișoara — Botoșani; cf. *fușcă*, în SCRIBAN, D).

1.13. De la noțiunea de „femeie stricată“: *fleodrcă și fliodrcă*¹⁰⁰ (Banat; în DA; CADE), *fleodrcă* (Largu — Buzău; în DA; SCRIBAN, D.; CADE), *flêstură* (Gorj, Iliești — Racova — Bacău; în DA; CADE).

2. Metafore reprezentate de adjective substantivizate.

2.1. Cuvinte care indică caracteristicile unor lichide: *acredlă* (Iași, Urzica Mare — Urzicuța — Dolj, Potelu-Ianca — Olt), *acricitune* (Botoșani, Axente Sever — Sibiu, Nazarecea — Poarta Albă — Constanța), *acritură* (Iași, Prahova, Zorești — Vernești — Buzău), *amărădă* (Vaslui, Iași), *bihlittură* (Vaslui, Nemeș — Moșna — Sibiu, cf. *bihlitt*; vezi I. 1.1.), *bilvâlă* (Dimbovița; cf. *bilvânit*; vezi I. 1.1.), *bilvân* (Burila Mare — Mehedinți; cf. *bilvânit*), *bolcân* (Dobrușa — Ștefănești și Scundu — Argeș; cf. *bolcânit*; vezi I. 1.1.), *molde* (Nemou — Amărăști — Argeș, Islaz — Teleorman, Iași; cf. *moale*), *molán* (Cuza Vodă — Stăncuța — Brăila, Periprava — C.A. Rosetti — Tulcea; cf. *moale* (< *moale* + *-an*); cf. și *molán* (argotic) „vin“ (< țig. *mol* + *-an*), în DLR), *țăpșniță*¹⁰¹ (Bechet — Dolj, Pișchia — Timiș; cf. *țepos*).

2.2. Termeni care arată însușirile negative ale oamenilor, au sensul de bază de „(om) prost“ și prin transfer semantic înseamnă „vin rău“: *bleancă* (Unțeni — Botoșani; „prost, prostănac“, în DA; IST, 81), *bleandă* (Moșna și Vlădeni — Iași; „om mollu, prostănac“, în IST, 81), *bleoancă* (Ciuperceeni Noi — Dolj; „bleg“, în SCRIBAN, D.), *bliumbău* (Pomirla — Botoșani; „prostănac“, în Lexic reg., II, 122), *măgădău* (Dulcești — Neamț; „om înalt, voinic și cam prost“, în DLR), *molomán* (Dobrușa — Ștefănești — Argeș; „om prost“, în DLR), *năgrițu* (Siniacob — Lechința — Bistrița-Năsăud; „prostănac“, în DLR).

III SINTAGME METAFORICE

0. Sintagmele metaforice sînt creații formate din elemente lexicale românești indiferent de proveniența lor (cuvinte populare, împrumuturi etc.). Termenii care alcătuiesc aceste sintagme au o deosebită valoare afectivă și, în majoritatea lor, cel puțin într-o fază inițială, au fost creații spontane, ocazionale, care s-au răspîndit repede, datorită expresivității.

0.1. Sintagma metaforică este o construcție intermediară „între cuvînt și propoziție“, o îmbinare „de doi termeni heterofuncionali, fără ca aceștia să fie subiect și predicat“¹⁰². Unul dintre ei, termenul metaforă, mai expresiv prin conținutul său semantic, imprimă plasticitate întregii sintagme și este reprezentat, de obicei, de determinat. Uneori, funcția aceasta îi revine determinatului, și numai în câteva cazuri metafora este reprezentată de ambii termeni.

1. Cele mai numeroase sintagme metaforice sînt acelea cu determinatul figurat, un substantiv metaforă, sinonim al lui *vin*.

1.1. Determinatul este urmat de un determinant propriu cu rol de atribut adjectival: *apă chioară* (Botoșani, Neamț, Vaslui), *apă clocită* (Iași, Vaslui, Largu — Buzău), *boșș acru*¹⁰³ (Moldova), *boșș amar* (Valea Mărului — Bacău), *boșș bălos* (Mihăileni — Botoșani), *boșș rău* (Strunga — Iași), *cihîr acru* (Ciumbud — Aiud — Alba, Miniș — Ghiorec — Arad), *cihîr puturos* (Vermeș — Lechința — Bistrița-Năsăud), *ciughîr negru* (Cornești — Adămuș —

¹⁰⁰ ALR SN I, h. 241, pct. 36.

¹⁰¹ ALR SN I, h. 241, pct. 2.

¹⁰² Vezi E. Slave, *Structura sintagmatică a expresiilor figurate*, în „Limba și literatură“, XI, 1966, p. 402.

¹⁰³ ALR SN I, h. 241, pct. 551.

Mureș), *cigher pietros* (Telna — Ighiu — Alba), *cloacă impuțită* (Bivolari — Iași), *cloacă neagră* (Tabăra — Bivolari — Iași), *lăveș amar* (Tășnad — Satu Mare, Șamșud — Sălaj, Biertan și Brateiu — Sibiu), *lăveș acru* (Gîngeoava — Dolj), *lăveș sărat* (Ațel — Sibiu), *leocăcă acră* (Coțofănești — Bacău, Cristinești — Botoșani), *leocăcă amară* (Hudești — Botoșani, Comarna și Holboca — Iași, Agapia — Neamț), *liurcă acră* (Pincota, Șiria și Șagu — Arad, Crucea — Lunșani — Iași), *liur negru* (Ațel — Sibiu), *lôră acră* (Tibru — Cricău — Alba), *pușliască rea*¹⁰⁴ (Gura Văii — Bacău, Gidinți — Sagna — Neamț), *trincă chioară* (Barațca — Arad, Izviu — Recaș — Timiș), *zămă lungă* (Leorda și Flămînzii — Botoșani, Prîsecani — Iași), *zămă pufuroasă* (Mireneasa și Răducăneni — Iași), *zeamă acră* (Valea Călugărească — Prahova), *zeamă rea* (Gura Sărății — Merei — Buzău, Bucov — Prahova), *zoarcă rea*¹⁰⁵ (Cristești și Rădăuți — Prut — Botoșani).

1.2. Determinantul are funcția de atribut substantival (genitival sau prepozițional): *borș de butuc* (Heleşteni — Iași, Gorbănești — Botoșani), *moare de varză* (Mileanca — Botoșani), *spăltură de butoi*¹⁰⁶ (Poiana Mare — Dolj), *zeamă de coarne*¹⁰⁷ (Isaccea — Tulcea), *zoarca pomaci* (Manoleasa — Botoșani, Ruginoasa — Iași).

2. Îmbinări sintagmatice metaforice formate din determinat propriu urmat de un determinant metaforă cu funcția de atribut substantival prepozițional: *vin de acritură* (Aliman și Oltina — Constanța, Săcueni — Bihor, Romanu — Brăila, Breaza — Buzău, Ianca — Olt, Plugari — Iași), *vin de amărălă* (Mădulari și Orlești — Vilcea), *vin de cloacă* (Heleşteni — Iași), *vin de liurcă* (Covăsinț și Cuvin — Arad).

2.1. Determinatul propriu, simplu sau sintagmatic (*vin* sau *vin* + determinat), devine determinant cu funcție de atribut substantival prepozițional, locul său fiind luat de un sinonim, substantiv metaforă: *acritură de vin* (Mitoc — Botoșani), *cluc de vin* (Breznița Ocol — Mehedinți), *liurcă de vin* (Ghioroc — Arad), *potroacă de vin* (Volovăț — Suceava), *trincă de vin* (Șimian — Bihor), *liurcă de vin rău*¹⁰⁸ (Ațel — Sibiu, Movila Ruptă — Botoșani), *leocăcă de vin acru* (Rîpiceni — Botoșani).

3. Sintagmă metaforică cu ambii termeni figurați, în care determinatul este un sinonim al termenului propriu, iar determinantul un atribut substantival prepozițional, tot sinonim al cuvîntului de bază. Deși rare, aceste sintagme sînt cele mai expresive: *borș de aguridar* (Cristinești — Botoșani), *potroacă de saramură* (Sadova — Suceava), *zeamă de surotcă* (Belobresca — Pojejena — Caraș Severin).

IV COMPARAȚII

0. Uneori denumirile pentru noțiunea de *vin rău* sînt formate cu ajutorul comparațiilor. Aici forma care se compară (determinatul) este subiectul comparației și este reprezentat de termenul propriu sau sintagma proprie, mai rar de termenul metaforic sau sintagma metaforică. Al doilea element, forma cu care se compară (determinantul), este el însuși susceptibil de a deveni o metaforă (toldeana un circumstanțial de mod comparativ) sau o sintagmă metaforică în care termenul secundar este un atribut subordonat substantivului metaforă din sintagmă. În funcție de elementele care intră în componența comparației (determinat și determinat) distingem mai multe categorii formate din:

1. Termen propriu + termen propriu: *vin ca apa*¹⁰⁹ (Lipnița — Constanța, Valea Mare — Dimbovița, Grecu — Ilfov, Glăvile — Vilcea, Sagna — Neamț), *vin ca borșul*¹¹⁰ (Moldova, Bahadag — Tulcea, Măxineni — Brăila), *vin ca hîlbet*¹¹¹, *vin ca moarea*¹¹² (Bogdana și Costești — Vaslui, Mogoșești și Tansa — Iași), *vin ca oțetul* (Ghioroc — Arad, Însurăței — Brăila, Murfatlar — Constanța, Șipote — Iași), *vin ca zama* (Dîngeni — Botoșani).

2. Termen propriu + sintagmă proprie: *vin ca meretele acre* (Bălușeni — Botoșani), *vin ca moarea de varză* (Coțușca și Hănești — Botoșani, Ciurca și Grajduri — Iași), *vin ca zeama de coarne*¹¹³ (Pîhnești — Vaslui).

¹⁰⁴ *Ibidem*, pct. 531.

¹⁰⁵ *Ibidem*, pct. 414.

¹⁰⁶ *Ibidem*, pct. 872.

¹⁰⁷ H, XIV, 352^v (Greci — Tulcea).

¹⁰⁸ ALR SN I, h. 241, pct. 192.

¹⁰⁹ H, XVII, 226^r (Orlat — Sibiu).

¹¹⁰ H, I, 119^v (Cazasu — T. Vladimirescu — Brăila).

¹¹¹ ALR SN I, h. 241, pct. 362.

¹¹² H, XVII, 226^v.

¹¹³ H, XV, 80^v (Boghești — Pogana — Vaslui).

3. Sintagmă proprie + termen propriu : *vin acru ca borșul*¹¹⁴ (Ștefănești — Botoșani, Gropnița și Plugari — Iași, Ivești — Vaslui), *vin acru ca oțtul*¹¹⁵ (Belcești și Bivolari — Iași), *vin bihilit ca moarva* (Trifești — Iași), *vin gros ca braha*¹¹⁶ (Focuri — Iași), *vin rău ca oțtul* (Ungureni — Botoșani).

4. Sintagmă proprie + sintagmă proprie : *vin bălos ca zoarca amară* (Păliniș — Botoșani), *vin bihilit ca o cloacă împuțită* (Santa Mare — Botoșani), *vin rău ca borșul acru* (Ciurea — Iași).

5. Termen metaforic + termen propriu : *borș ca aguridarul* (Trușești — Botoșani), *borș ca zoaia* (Tudora — Botoșani), *potroacă ca saramura* (Dumbrăveni — Suceava), *surotcă ca zeama* (Nerău — Teremia Mare — Timiș).

6. Sintagmă metaforică + termen propriu : *liurcă acră ca agurida* (Cepenița — Iași), *liurcă amară ca pelinul* (Sirețel-Iași), *trincă chioară ca apa* (Valea lui Mihai — Bihor).

V FORMAREA CUVINTELOR

1. Derivate cu sufixe de la substantive¹¹⁷ :

1.1. Derivate cu sufixe augmentative :

-an : *borșan* (Țigănași — Iași, Dersca — Botoșani), *perjan* (Țibănești — Iași, *pliuhan* (Totolești — Hunedoara ; cf. *pliuă* ; vezi II. 1.2.).

-ău, -ălțu : *bolțau* (Văleni Podgoria—Călinești și Topoloveni—Argeș; cf. *bolcă*; vezi II. 1.2.), *borșălțu* (Iași, Vaslui), *gozărțu* (Hănțești—Adâncata—Suceava; „rămășițe netrebuincioase, gunoi, murdărie“, în Crețu, 186 ; cf. *gozar*), *groșălțu* (Craiva — Cricău — Alba ; cf. *groșală* ; vezi II. 1.3.), *pliuțu* (Căseiu și M. Viteazu — Cluj ; cf. *pliuă* ; vezi II. 1.2. ; vezi și *pliuțu* „rachiul de calitate inferioară“, în DET, 302 ; P Suf., 415 ; Crețu, 186), *fuțlțu*, Lechința — Bistrița — Năsăud ; cf. *fuțlă* „rachiul distilat o singură dată“, în RGI, 290 ; vezi și *fuțlă* „ceea ce curge după țuică“, în ALRR Mar. II, h. 463, notă).

-oi, -oăie, -oăică : *borșoăică*¹¹⁸ (Botoșani, Iași), *borșoăie* (Vlădiceni — Tomești — Iași), *borșoi* (Buhoci — Bacău), *ciorbăoică* (Simburești — Olt), *frăgoăică* (Horodiștea — Colnari — Iași), *frăgoi* (Andrieșeni — Iași, Lunca — Botoșani), *perjoi* (Țibana — Iași), *terezoi* (Călinești — Bucecea — Botoșani), *vinăoică* (Cucuteni — Lețcani și Șendreni — Victoria — Iași), *vinoi* (Costuleni — Iași), *zămăoie* (Popești — Iași), *zămoi* (Călărași — Botoșani).

1.2. Derivate cu sufixe diminutive :

-iță : *ciorbăiță* (Ostrov — Constanța), *pliuhiță* (Geoagiu — Hunedoara ; cf. *pliuă* ; vezi II. 1.2. ; cf. și *pliuhiță*, în DET, 302), *vinăiță* (Stăniliești — Vaslui, Todireni — Neamț), *zorchiță* (Răușeni — Botoșani).

-uleț : *borșuleț* (Ibănești — Botoșani).

-uță) : *borșuță* (Cristinești — Botoșani), *ciorbăuță* (Scorțaru Nou — Brăila), *zămărcuță* (Gorban — Iași), *zămăuță* (Săveni — Botoșani).

1.3. Derivate cu sufixe colective :

-ălă, -edă (-idă) : *borhoteălă* (Bereștii de Jos — Brăila, Odobești — Vrancea ; cf. *borhót* ; vezi II. 1.3.), *borodeălă* (Sinecl — Alba, Fundata — Brașov ; cf. *borod'ele* „rămășițele după fierțul țuicii“, în TGr, 203), *borșălă* (Concești — Botoșani ; cf. *borș* ; vezi II. 1.7.), *culeșălă* (Galșa — Șiria — Arad, Țarna Mare — Fălticeni — Suceava ; cf. *coleșă*, *culeșă* ; vezi II. 1.7. ; cf. și *culeșălă* „mîncare fără gust“, în P Suf., 235), *grunjălă* (Bouveni — Drănic — Dolj, Cătunele — Gorj ; cf. *grunj*, hoștina stoarsă și rămasă de la teac ; în DA), *pliuădălă* (Huedin — Cluj ; cf. *pliuă*), *poslădeălă* (Șaringa — Pietroasele — Buzău ; cf. *poslădie* ; vezi II. 1.2.), *prășteălă* (Țăndăreii — Ialomîța ; cf. *prăștină* ; vezi II. 1.5.), *terchedălă* (Săuca — Satu Mare ; cf. *terchi* „rămășițele strugurilor, tescovina din care se prepară țuică“, în Lexic reg., I, 22), *zămărcădălă* (Ungureni — Botoșani ; cf. *zămărcă* ; vezi II. 1.7), *zămărdălă* (Adâncata — Suceava ; cf. *zămărdi* „zeamă lungă“, în IZV., XVII, 1938, 10, 368).

¹¹⁴ H, VIII 2, 179^r ; XII, 568^v ; XVI, 287^r.

¹¹⁵ H, VIII 2, 179^r (Șipote — Iași).

¹¹⁶ H, VIII 2, 179^r ; XII, 568^v.

¹¹⁷ Derivatele care intră aici în discuție (vezi și unele substantive de la V.2.), substantive colective sau substantive care denumesc, în general, lucruri fără valoare, de calitate inferioară, iar prin transfer semantic, *vin rău*, sînt formate, în majoritatea cazurilor, cu ajutorul unor sufixe cu valoare „secundară peiorativă“. Vezi în acest sens Zorela Crețu, *Sufixele peiorative*, în SFC, IV, 1967, p. 177 — 194.

¹¹⁸ CV, II, 1950, 35 („vin acru“) ; Crețu, 181.

-*ărăie*, -*ărie*: *apărie* (Iași, Vaslui), *borșărie* (Cristești — Botoșani), *borșărie* (Ipatele — Iași), *ciorbărie* (Podgoria — Tâtaru — Prahova), *perjărie* (Manoleasa — Botoșani), *perjărie* (Liveni — Manoleasa — Botoșani), *pluihărie* (Ilia — Hunedoara: cf. *pluihă*), *pluihărie* (Lechința — Bistrița-Năsăud; cf. *pluihă*: vezi II. 1.2.), *zămărie* (Boscoteni — Frumuşica — Botoșani).

2. Cuvinte care au la bază o interjecție onomatopeică și provin direct din aceasta sau de la verbele corespunzătoare, prin derivare, cu diferite sufixe¹¹⁹:

fleşc: *fleşcărie* (Vaslui, Iași), *fleşcărie* (Neamț, Vaslui).

fleşc: *fleşcăială* (Iași, Vaslui), *fleşcăitură* (Poarta Albă — Constanța), *fleşcărie* (Iași, Botoșani), *fleşcărie* (Iași, Neamț).

foș: *foșcăială* (Lipova — Bacău).

ghiol: *ghiolcăială* (Mitoc — Botoșani), *ghiolcomoș* (Daneș — Mureș).

ghiorț: *ghiorțate* (Cherba — Urlați — Prahova), *ghiorțală* (Huedin — Cluj, Săsenii Vechi — Vernești — Buzău), *ghiorțămă* (Nazarcea — Poarta Albă — Constanța, Bucov — Prahova), *ghiorțăială* (Dobriceni — Botoșani, Valu lui Traian — Constanța), *ghiorțănăială* (Valea Orlei — Bucov — Prahova).

gîr: *gîrăte* (Galdă de Jos — Alba), *gîrlincă* (Vințu de Jos — Alba), *gîrmăză* (Drăgănești Olt — Olt), *gîrnează* (Pir — Satu Mare).

horp: *horpălă* (Mănărade — Blaj — Alba), *horpăială* (Săveni — Botoșani), *horpoaică* (Suharău — Botoșani), *horpoaică* (Grojdibodu — Olt), *horpăncă* (Mironeasa — Iași), *horpăi* (Românești — Botoșani).

leorp: *leorpălă* (Victoria — Iași, Eșanca — Darabani — Botoșani), *leorpătălă* (Albești — Botoșani), *leorpoi* (Movila Ruptă — Ripiceni și Vlădeni — Botoșani).

lip: *lipătălă* (Frumuşica — Botoșani).

trăsc: *trăscău*¹²⁰ (Cîrlomănești — Galați, Bistrița — Neamț; atestat și cu sensul „rachiu tare”, în CADE).

țir (var. *țur*): *țirițăială* (Vlădiceni — Tomești — Iași), *țuruițăială* (Rădeni — Trifești — Iași).

țire (var. *țore*): *țirealate* (Maglavit — Dolj), *țircă* (Bozeș — Geoagiu — Hunedoara), *țircăială* (Măruntăș — Urlați — Prahova), *țircău* (Zlălărei — Drăgășani — Vilcea), *țircăială* (Vlădiceni — Tomești — Iași), *țircăitură* (Vile Satu Mare — Satu Mare), *țircotăială* (Valea Pietrei — Urlați — Prahova), *țircă*¹²¹ (Comorița — Cășeu — Cluj), *țircăială* (Romosel — Romos — Hunedoara), *țorcău* (Cășeu — Cluj).

fiș: *fișcăială* (Holboca — Iași), *fișniță* (Crasnaleuca — Coțușca — Botoșani).

fiț: *fițcăică* (Ostroveni — Dolj), *fițircă* (Mogoșești — Iași), *fițuncă* (Valea Lungă — Alba

3. Compunerea

3.1. *Substantiv + substantiv*: *borșflăncă* (Varatic — Salcea — Suceava), *borșfleoacă* (Rădășeni — Suceava), *borșleoacă* (Flămînz — Botoșani).

3.2. *Interjecție + substantiv*: *firboască* (Cristești — Botoșani), *firbășcă* (Dersca — Botoșani), *firfoială* (Moțăței — Dolj; cf. și *firfoieală*, în SCRIBAN, D.), *firfoc* (Friseșani — Iași), *firpoască* (Butea — Iași, Brodod — Vaslui), *fișboască* (Sulița — Botoșani), *fișboască* (Pomirla — Botoșani), *fișboc* (Ruginoasa — Iași), *fișmoacă*¹²² (Bacău, Galați; atestat și cu sensul de „un fel de rachiu slab, stricat cu apă”, în T. Pamf., III, 1925, 5—8, 90), *fișmoacă*¹²³ (Galați, Vaslui), *fișpomă* (Cotnari — Iași), *fișpoască* (Roma și Sulița — Botoșani).

3.3. *Interjecție + interjecție*: *ghiorțgîr* (Vermeș — Lechința — Bistrița-Năsăud), *gîrflăsc* (Lespezi — Iași), *fișpăcă*¹²⁴ (Neamț, Hotarele — Ilfov), *fițboc* (Sarichioi — Tulcea), *fițflăsc* (Mădirjac — Iași), *fițfoc* (Santa-Mare — Botoșani), *firleorp* (Vlădeni — Iași, Vispești — Breaza — Buzău), *fițlip* (Craiva — Cricău — Alba, Frățilești — Săveni — Ialomița), *fițpîș* (Scortaru Nou — Brăila), *fițpoc* (Gurba — Șicula — Arad, Ceptura — Prahova), *fițfiș* (Valea Sema — Urlați — Prahova), *fițfișcă* (Lungani — Iași), *fișboc* (Crucea — Lungani — Iași), *fișflăsc* (Strunga — Iași), *fișfoc* (Tintea — Băicoi — Prahova), *fișghiorț* (Șlefănești — Vilcea, Poarta Albă — Constanța), *fișleorp* (Oancea — Roman — Brăila), *fișlip* (Lungești — Vilcea), *fișpîș* (Valea Orlei — Bucov — Prahova), *fișpîșnă* (Sirețel — Iași), *fișpîșniță* (Leorda — Botoșani), *fișpleosc* (Drăgușeni — Bo-

¹¹⁹ Pentru unele verbe ce provin din interjecții onomatopeice vezi Georgeta Marin, *Verbe derivate de la interjecții onomatopeice*, în SFC, IV, 1967, p. 217 — 234.

¹²⁰ CADE.

¹²¹ ALR SN I, h. 241, pct. 95.

¹²² SCRIBAN, D.

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ CGI; SCRIBAN, D.

toșani), *fișpóc* (Iași, Botoșani), *fișpócă*¹²⁵ (Botoșani, Suceava; atestat și cu sensurile: „orice băutură alcoolică falsificată”, în Lexic reg., I, 111; „băutură de calitate inferioară”, în IST, 334), *fișpógă*¹²⁶ (Vaslui), *fiștrósc* (Bencea de Sus-Pișchia — Arad, Foeni — Satu Mare), *fișfir* (Dobrin — Sălaj, Islaz — Teleorman), *furfúșcă* (Mocrea — Ineu — Arad).

4. Trebuie semnalat faptul că unele cuvinte s-au format datorită *reduplicării* unei interjecții onomatopice, termenului nou adăugându-i-se, de obicei, un sufix.

4.1. *Reduplicări complete*: *fiřfir* (Iași, Frumúșica — Botoșani, Nicorești — Galați), *fiřfircă* (Dolhești — Iași), *fiřfiř* (Mișca — Ghioroc — Arad, Leordeni — Argeș, Botoșani), *fiřfiřcă* (Dobrovăț — Iași), *fiřfiřniță* (Giurgești — Tg. Frumos — Iași).

4.2. *Reduplicări parțiale*: *fiurřubău* (Teremia Mare și Foeni — Timiș; „zeamă subțire”, în NC) și *fiurřubău* (Teremia Mare — Timiș; „zeamă subțire”, în CGr., I), *fiřfiđală* (Popricani și Răducăneni — Iași, Havırna — Botoșani), *fiřfă* (Ceplenița — Iași), *fiřfiđă* (Tohani — Gura Vadului — Prahova), *fiřfiđă* (Sarachioi — Tulcea), *fiřfiđe* (Brănești — Gorj), *fiurřulălă* (Drăgușeni — Botoșani), *fiurřulcăncă* (Marghita — Bihor), *fiurřulăie* (Tirnova — Arad), *fiurřuncă* (Goșoeni — Vilcea).

4.3. *Reduplicări imitative sau trunchiate*¹²⁷: *fiřfiđică* (Dunăreni — Goicea — Dolj), *fiřfoăbă* (Stăuceni — Botoșani), *fiřfoăcă* (Gura Ocniței — Dîmbovița), *fiřfođă* (Izvoarele — Ilfov), *fiřfoăică* (Albești — Botoșani), *fiřfoăncă* (Platonești — Săveni — Ialomița), *fiřfoăscă* (Broscăuți — Botoșani), *fiřfűncă* (Cornești — Adamuș — Mureș), *fiurřoăbă* (Ighel — Ighiu — Alba, Șcheia — Iași), *fiurřoăcă* (Cadea — Săcueni — Bihor, Moșna — Iași), *fiurřoăică* (Trușești — Botoșani, Soloneț — Iași), *fiurřoăscă* (Broscăuți — Botoșani).

5. Destul de numeroase cuvinte sînt urmarea unei *contaminări*, termenul nou format avînd un grad mai mare de expresivitate. Ele, în majoritatea lor, sînt creații spontane, individuale, construcții formate numai pentru a denumi noțiunea de *vin rău*. Cîteva dintre acestea sînt atestate totuși și în diverse lucrări dar cu alte sensuri și în special acela de „țuică rea”, „băutură de calitate inferioară”.

5.1. *Contaminări între două substantive*: *bohărcă* (< *bulearcă* + *mahorcă*; Zavideni — Prundeni — Vilcea; „băutură de calitate inferioară”, în IST, 334), *bohărcă* (vezi *bohărcă*; Viștea — Brașov, Șutești — Vilcea), *boleărcă*¹²⁸ (< *boală* + *holercă*; Iași, Vaslui, Hîrja — Bacău; atestat și cu sensurile: „rachiu rău”, în DA; Coteanu, 51; „băutură de calitate inferioară”, în IST, 334), *boleărcă* (< *boală* + *learcă*; Botoșani), *bolercă* (< *boală* + *holercă*; Botoșani, Șeica Mică — Sibiu; „țuică rea”, în Sextil Pușcariu, *Etimologii*, în DR, VII, 1931—1933, p. 109; Coteanu, 51), *bolűrcă* (< *boală* + *lűrcă*; Hîrlău și Schitu Duca — Iași), *boșercă* (< *boală* + *poșercă*; Faraoni — Bacău, Gănești — Tg. Frumos — Iași), *buhărcă* (vezi *bohărcă*; Țîntăreni — Gorj, Chițorani — Bucov — Prahova), *buhărcă* (vezi *bohărcă*; Ușurei — Șușani — Vilcea), *buleărcă*¹²⁹ și *bulărcă* (vezi *boleărcă*; Moldova, Transilvania; atestat și cu sensurile: „țuică slabă”, în DA; CADE, TGI; Lexic reg., II, 115; DM; Glosar reg., 21; „băutură de calitate inferioară”, în IST, 334), *buleărcă* (vezi *boleărcă*; Botoșani, Iași; „băutură de calitate inferioară”, în IST, 334), *bulercă*¹³⁰ (vezi *bolercă*; Botoșani, Iași, Suceava, Argeș; atestat și cu sensul: „țuică proastă”, în UGI), *chiffoărcă* (< *chifliđală* + *learcă*; Gîdini — Sagna — Neamț), *ciorboăscă* (< *ciorbă* + *boască*; Turburea — Gorj), *ciorfleăncă* (< *ciorbă* + *flăncă*; Leordeni — Argeș), *ciorfleăntă* (< *ciorbă* + *flăncă*; Diosig — Bihor, Corcova — Mehedinți), *ciorfleărfă* (< *ciorbă* + *flăorcă*; Rușețu — Buzău), *cioropoăscă* (< *ciorbă* + *poască*; Pietroasle — Buzău, Cheia — M. Viteazu — Cluj), *flăspă* (< *flăască* + *hoaspă*; Cucuteni — Durnești — Botoșani), *flășircă* (< *flăoască* + *poșircă*; Văculești — Botoșani, Horia — Roman — Neamț), *flăoșoăscă* (< *flăoască* + *poască*; Corbasca — Bacău), *flăoștină* (< *flăoască* + *hoștină*; Cîndești — Mihăileni — Botoșani), *horpoăscă* (< *horpăială* + *poască*; Cătămărăști — M. Eminescu — Botoșani), *poșleăscă* (< *poșircă* + *flăoască*; Fintinele — Focuri — Iași), *pojărcă* (< *poșircă*, IST, 334; „pare a fi o contaminare: partea lui finală corespunde, pînă la identitate, părții finale a lui *poșircă*”; Pircovaci — Hîrlău —

¹²⁵ *Ibidem*.

¹²⁶ CV, II, 1950, 5, 32.

¹²⁷ Acest tip de reduplicare, numită astfel de Sextil Pușcariu (cf. *Limba română*, II, p. 142), se reduce la repetarea consoanei inițiale. Pentru verbe formate astfel, vezi exemple și în Sextil Pușcariu, *Despre onomatopoeie în limba română*, în DR, I, 1921, p. 91.

¹²⁸ DA.

¹²⁹ H, VIII 2, 32^r; CGI; SCRIBAN, D.; ALR SN I, h. 241, pct. 228; I. CR., III, 1910, 5, 156; IZV., XVII, 1938, 6, 226.

¹³⁰ H, X, 259^r.

Iași), *posliūr* (< *poslete* + *liur*; Tileagd — Bihor), *posliūră* (< *poslete* + *liură*; Beltiug — Satu Mare, Axinte Sever — Sibiu), *poșărcă*¹³¹ (< *poșircă* + *learcă*; Bacău, Galați, Vaslui), *poșflească* (< *poșircă* + *fleașcă*; Prăjeni — Botoșani), *poșhodspă* (< *poșircă* + *hoaspă*; Știubieni — Botoșani), *poșleodărcă* (< *pășircă* + *learcă*; Vorona — Botoșani), *poșlărcă* (< *poșircă* + *holărcă*; Vorniceni — Botoșani, Berești — Adnecata — Suceava), *poșliūră* (< *poșircă* + *liūră*; Vișoara — Botoșani), *poșliūră* (< *poșircă* + *liură*; Vlăsinești — Botoșani), *poșodărcă*¹³² (< *poșircă* + *learcă*; Iași, Neamț, Vrancea), *pușărcă* (< *poșircă* + *learcă*; Bistrița — Neamț), *pușlească*¹³³ (< *poșircă* + *fleașcă*; Moldova), *pușărcă*¹³⁴ (< *poșircă* + *learcă*; Iași, Galați, Vaslui, Tulcea).

5.2. Contaminări între interjecții onomatopice și substantive: *pișoalcă* (vezi *pișoărcă*; Argeș; „țuică slabă“, în TGI; UGI; „zeamă lungă, olearcă, zămurcă“, în CFP), *pișoărcă* (< *piș* + *learcă*; Iași), *fișoărcă* (< *fiș* + *learcă*; Flămânzi — Botoșani), *fișărcă* (< *fiș* + *poșircă*; Botoșani, Iași, Vaslui; „vinul scos din tescovină“, în I. CR., I, 1908, 2, 60), *fișoărcă* (< *fiș* + *learcă*; Botoșani, Neamț, Vaslui), *fișoăscă* (< *fiș* + *poășă*; Ibănești — Botoșani), *fișărcă* (< *fiș* + *liură*; Suceava; „zeamă lungă“, în I. CR., XIII, 1920, 9–10, 152), *fișoăscă* (< *fiș* + *poășă*; Tomеști — Iași), *fișoărcă* (*fiș* + *măhoră*; Miletin — Prăjeni — Botoșani).

6. Numeroși termeni care denumesc noțiunea de *vin rău*, majoritatea monosemantici, au un pronunțat caracter simbolic, datorat în bună parte, structurii lor fonetice, în special valorii expresive a unui grup de sunete care intră în componența cuvântului¹³⁵.

Aceste cuvinte sînt, de obicei, creații spontane, neanalizabile și neînregistrate în dicționarele limbii române. Unele însă sînt atestate cu alt sens, și prin transfer semantic înseamnă și „vin rău“.

6.1. Cele mai multe cuvinte conțin grupul format dintr-o labială + lichidă l:

bl: *blească* (Todireni — Botoșani; „learcă, bleoarcă“, în DA; Scriban, D.; IST, 81), *bleoărcă* (Avrămeni — Botoșani, Voinești — Iași; cf. *learcă*, în DA); *bleoărză* (Ripiceni — Botoșani), *bleoăscă* (Gorganu — Călinești — Argeș; cf. *bleoăscă*, în DA), *bleoăscă* (Tansa — Belcești — Iași), *bloăncă* (Rediu și Horlești — Iași).

fl: *fleoăncă* (Călărași — Dolj; cf. *flanc*, *-eancă*, în Scriban, D.), *fleoărbă* (Bucov, Buziaș — Timiș), *fleoășă* (Vernești — Buzău; „moale, fleșcăit“, în Scriban, D.), *fleoșă* (Vinju Mare — Mehedintzi; „fleoșăil, moleșit“, în DA), *fleoșmóc* (Bivolari și Tabăra — Bivolari — Iași), *fleoșmóc* (Tabăra — Bivolari — Iași), *flăiurcă* (Izvin — Recaș — Timiș), *fleoșmóc* (Mileanca — Botoșani).

pl: *pleoăscă* (C. A. Rosetti — Tulcea), *plăoștă* (Ciuboi — Bihor), *pleoștină* (Măderat — Pincota — Arad), *plăoăncă* (Victoria — Brăila, Bădeni — Breaza — Buzău).

ml: *mlăncă* (Zăvoaia — Brăila), *mlășă* (Chilia Veche — Tulcea), *mlăiurcă* (Cernavodă — Constanța).

6.2. Unele au la bază lichida r urmată de l sau f:

rl: *borhotădă* (Aliman — Constanța; cf. *borhotădă* < *borhot*), *burleărcă* (Oțeleni — Iași; cf. *bulărcă*), *poșlă* (Gorban — Iași; cf. *poșircă*).

rj: *bulărcă* (Prăjeni — Botoșani; cf. *bulărcă*), *clăiurj* (Moldova Veche — Caraș-Severin; cf. *clinc*), *leoărdă* (Dersea — Botoșani, Buzna — Sibiu; cf. *leoărcă*).

6.3. Alte grupuri de sunete: *cl* (*cloăbă*, Brănești — Gorj; *clucădă*, Măceșu de Sus — Dolj), *șl* (*feleștină*, Răchiti — Botoșani; *proștădă*, Almălău — Ostrov — Constanța; *șlôfe*, Dumbrăveni — Sibiu), *șl* (*șlăncă*, Tîbru — Cricău — Alba; *șlimă*; Cernele — Craiova; *șlôgă*; Corbi — Ucea — Brașov).

6.4. Apariția unor grupuri mai mari de sunete „comune mai multor cuvinte: *bol*, *bor*, *bul*, *poș*, *puș*, *fiș*, etc.

6.5. Ca o concluzie generală trebuie observat faptul că majoritatea acestor cuvinte au în componența lor sunetul l, care sugerează ideea de lichid, umezeală, moleșală.

¹³¹ SCRIBAN, D.

¹³² *Ibidem*.

¹³³ ALR SN I, h. 241, pct. 531.

¹³⁴ CV, II, 1950, 5, 32; ALR SN I, h. 241, pct. 682.

¹³⁵ Despre valoarea expresivă a unor grupuri de sunete vezi: Al. Graur, *Grupuri simbolice în fonetismul românesc*, în SCL, X, 1959, nr. 2, p. 205 — 211; Iorgu Iordan, *Note lingvistice*, în BIFR, II, 1935, p. 189 — 195; Iorgu Iordan, *Linguistica romanică*, București, 1962, p. 60 — 61, 364; Iorgu Iordan, *Note etimologice: floaăncă, în Scrieri alese*, București, 1968, p. 189 — 206; Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, București, 1975; Lucreția Mareș, *Terminii referitori la o noțiune profund marcată de afectivitate: prost*, în SCL, XXIII, 1972, nr. 5, 496; Laura Vasiliu, *Sufixe substantivele cu -r- expresiv*, în SFC, V, p. 37 — 46.

VI CONCLUZII

1. Denumirile pentru noțiunea de *vin rău* sînt, în majoritatea lor, metafore, sintagme proprii și sintagme metaforice, derivate cu sufixe (de la substantive, verbe și interjecții onomatopice), contaminări, reduplicări și formații expresive. Din materialul cercetat am înregistrat un număr de 666 de denumiri repartizate astfel: 478 de termeni simpli (de obicei metafore), majoritatea cu sensuri polisemantice iar restul, cuvinte monosemantice; 118 sintagme proprii; 46 sintagme metaforice și 24 de comparații.

2. În general, aceste denumiri sînt creații pe terenul limbii române (împrumuturile sînt extrem de rare, iar dintre cuvintele moștenite din limba latină amintim doar pe *podșcă*¹³⁶ < lat. *posca „oșet“*; Moldova, sudul Munteniei, N-E Transilvaniei) formate prin diverse procedee de creare a cuvintelor sau prin transfer semantic.

3. Remarcăm în primul rînd numărul mare al denumirilor de proveniență metaforică, al metaforelor simple sau urmate de determinante care precizează calitatea, formate, în general, de la substantive, majoritatea dintre ele cu o mare putere de expresivitate.

4. Un număr destul de mare de cuvinte și sintagme, creații vechi, atestate doar izolat în unele izvoare și considerate ca ieșite din uz, au o mare răspîndire în graiurile populare. Tot aici au apărut și o serie de formații noi, neîntîlnite în lucrări de specialitate sau de lexicologie.

5. Dintre cuvintele care denumesc noțiunea de *vin rău* cele mai interesante sînt acelea care au în componența lor o formație onomatopiceică, termeni expresivi formați prin derivare cu sufixe peiorative, compunere, reduplicare și contaminare.

6. Trebuie făcută constatarea generală că denumirile pentru *vin rău* prezintă o mare diversitate (vezi în acest sens h. 241 din ALR SN, I. Cele 38 de răspunsuri se pot grupa astfel: 18 termeni simpli (în general metafore), 13 sintagme proprii, 5 sintagme metaforice și 1 comparație). Unele construcții și cuvinte sînt răspîndite sub aceeași formă în cea mai mare parte a țării (în special sintagmele proprii), iar altele, cele mai numeroase, ocupă doar anumite zone sau chiar puncte cu totul izolate. Varietatea lor — majoritatea cuvinte monosemantice, cu etimologia adesea nesigură sau necunoscută — se datorește în bună parte ambianței psihologice în care sînt folosiți termenii. Valoarea lor este dată de fantezia vorbitorului, care imprimă construcției expresivitate, o nuanță pur afectivă și adesea ironică. Ele au o stabilitate relativă, apar izolat și par de multe ori ocazionale și spontane, proprii chiar vorbirii individuale. În acest sens, trebuie arătat că din aceeași localitate, și uneori chiar de la același informator au fost înregistrate mai multe răspunsuri.

7. Trebuie să amintim că o bună parte din materialul lexical al acestei lucrări nu este înregistrat de nici un dicționar al limbii române, deși multe cuvinte sînt cunoscute de marea majoritate a vorbitorilor.

ANEXA I¹³⁷

Jud. ALBA

1. Bălcaciu — Jidvei
2. Bărbant — Alba Iulia
3. Bucerdea Vinoasă — Ighiu
4. Ciuguzel — Lopadea Nouă
5. Ciumbud — Aiud
6. Cilnic
7. Craiva — Cricău
8. Crăciunelu de Jos
9. Cricău
10. Galda de Jos
11. Galda de Sus — Galda de Jos
12. Gârbova

13. Ighiel — Ighiu
14. Ighiu
15. Jidvei
16. Mănărade — Blaj
17. Petrisat — Blaj
18. Sîncel
19. Șard — Ighiu
20. Șona
21. Tîbru — Cricău
22. Țelna — Ighiu
23. Valea Lungă
24. Vințu de Jos

¹³⁶ DG, 207; SCRIBAN, D.; GO, 15.

¹³⁷ Pentru fiecare județ sînt date în ordine alfabetică localitățile anchetate. Cînd sînt două nume, primul reprezintă satul, al doilea comuna sau orașul; cînd este un singur nume, el reprezintă comuna.

Jud. ARAD

1. Barațca — Păuliș
2. Bocsig
3. Covăsinț
4. Cuvin — Ghioroc
5. Gașa — Șiria
6. Ghioroc
7. Gurba — Șicula
8. Măderat — Pincota
9. Miniș — Ghioroc
10. Mișca
11. Mocrea — Ineu
12. Nădab — Chișineu-Criș
13. Păuliș
14. Pincota
15. Radna — Lipova
16. Șagu
17. Șiria
18. Tîrnova

Jud. ARGES

1. Bălilești
2. Btrla
3. Călinești
4. Costești
5. Godeni
6. Gorganu — Călinești
7. Hîrsești
8. Leordeni
9. Mihăești
10. Mozăceni
11. Negrași
12. Priboieni
13. Recea
14. Stolnici
15. Suseni
16. Ștefănești
17. Topoloveni
18. Uda
19. Valea Marc — Podgoria — Ștefănești
20. Văleni — Podgoria — Călinești

Jud. BIHOR

1. Cadea-Săcueni
2. Cărpinet
3. Cetariu
4. Ciuhol
5. Curtuiușeni
6. Diosig
7. Marghita
8. Mădăraș
9. Olcea
10. Săcueni
11. Sălard
12. Slniob-Ciuhol
13. Sîrbi
14. Simlan

15. Tileagd
16. Valea lui Mihai

Jud. BISTRIȚA-NĂȘĂUD

1. Dumitra
2. Lechința
3. Singeorz-Băi
4. Slniacob — Lechința
5. Teaca
6. Vermeș — Lechința

Jud. BRAȘOV

1. Acriș-Vama Buzăului
2. Bunești
3. Corbi — Ucea
4. Drăguș — Viștea
5. Fundata
6. Moieciu
7. Sînpetru
8. Ucea
9. Vama Buzăului
10. Viștea
11. Voila
12. Zărnești

Jud. BRĂILA

1. Bereștii de Jos
2. Cireșu
3. Cuza Vodă — Stăncuța
4. Dudești
5. Făurei
6. Însurăței
7. Jugureanu — Ulmu
8. Lacu Rezil — Însurățel
9. Latinu — Măxineni
10. Măxineni
11. Mihai Bravu — Victoria
12. Oancea — Romanu
13. Romanu
14. Scorțaru Nou
15. Sihleanu — Scorțaru Nou
16. Siliștea
17. Spiru Haret — Bereștii de Jos
18. Stanca — Stăncuța
19. Stăncuța
20. Surdila — Găiseanca
21. Șufești
22. Tichilești
23. T. Vladimirescu
24. Tufești
25. Victoria
26. Vișani
27. Viziru
28. Zăvoaia

Jud. BUZĂU

1. Bădeni — Breaza
2. Bălăceanu
3. Blăjani

4. Breaza
5. Buda
6. C. A. Rosetti
7. Cătina
8. Cernătești
9. Chibiile
10. Dealul Viei—Merei
11. Fintăști—Năeni
12. Gherăseni
13. Glodeanu—Siliștea
14. Greceanca—Breaza
15. Gura Sărății—Merei
16. Larga
17. Lunga—C. A. Rosetti
18. Mărăcineni
19. Merei
20. Năeni
21. Pietroasele
22. Pogoanele
23. Rușețu
24. Săgeata
25. Sărulești
26. Săsenii Vechi—Vernești
27. Stîlpu
28. Șarînga—Pietroasele
29. Topliceni
30. Vernești
31. Viperești
32. Vispești—Breaza
33. Zorești—Vernești

Jud. CARAȘ-SEVERIN

1. Băuțar
2. Belobreșca—Pojejena
3. Măureni
4. Mehădia
5. Moldova Nouă
6. Moldova Veche—Moldova Nouă
7. Naidăș
8. Pojejena
9. Sasca Montană
10. Socol
11. Ticvanu Mare

Jud. CLUJ

1. Cășeu
2. Cheia—M. Viteazu
3. Comorîța—Coșeu
4. Cornești—M. Viteazu
5. Gîrbău
6. Huedin
7. Jucu
8. Luna
9. Mihai Viteazu
10. Poieni
11. Săndulești

Jud. CONSTANȚA

1. Aliman
2. Almălău—Ostrov
3. Băneasa
4. Castelu
5. Cernavodă
6. Ciobanu
7. Dunăreni—Aliman
8. Gîrliciu
9. Ion Corvin
10. Lipnița
11. Mîrcea Vodă
12. Murfatlar
13. Nazarcea—Poarta Albă
14. Ollina
15. Ostrov
16. Poarta Albă
17. Rasova
18. Remus Opreanu—Medgidia
19. Simoe—Mihai Viteazu
20. Topalu
21. Valu lui Traian

Jud. DÎMBOVIȚA

1. Băleni
2. Bîlciurești
3. Cobia
4. Corbii Mari
5. Fînta
6. Gura Ocnitei
7. Lungulețu
8. Mănești
9. Nucet
10. Pietroșița
11. Runcu
12. Valea Mare

Jud. DOLJ

1. Bădoși—Bratovoiești
2. Bechet
3. Bîrca
4. Bratovoiești
5. Călărăși
6. Cernele—Cralova
7. Cetate
8. Ciupercenii Noi
9. Daneți
10. Dăbuleni
11. Desa
12. Dobrești
13. Drănic
14. Dunăreni—Goicea
15. Foișor—Drănic
16. Georocu Mare—Bratovoiești
17. Gîghera
18. Gîngiova
19. Goicea

20. Lișteava—Ostroveni
21. Maglavit
22. Măceșu de Sus
23. Moțăței
24. Nedeia
25. Ostroveni
26. Padea—Drănic
27. Piscul Sadovei—Sadova
28. Piscu Vechi
29. Plenîța
30. Poiana Mare
31. Radovan
32. Sadova
33. Segarcea
34. Timburești
35. Urzica Mare—Urzicuța

Jud. GORJ

1. Bîlteni
2. Brănești
3. Căpreni
4. Cătunele
5. Crușeț
6. Dănciulești
7. Glogova
8. Stoina
9. Tismana
10. Turburea
11. Țintăreni

Jud. HUNEDOARA

1. Bozeș—Geoagiu
2. Geoagiu
3. Iliă
4. Romos
5. Romoșel—Romos
6. Pui
7. Totești

Jud. IALOMIȚA

1. Balaciu
2. Borcea
3. Bordușani
4. Cosîmbești
5. Cuza Vodă
6. Frățilești—Săveni
7. Lupșanu
8. Ograda
9. Perieți
10. Piuă Pietrii
11. Plătonești—Săveni
12. Țândărei

Jud. ILFOV

1. Căscioarele
2. Cioplani
3. Colibași

4. Comana
5. Coșereni
6. Gîrbovi
7. Grădiștea
8. Greaca
9. Hotarele
10. Ion Roată
11. Izvoarele
12. Letca Nouă
13. Plătărești
14. Prundu
15. Ulmeni

Jud. MARAMUREȘ

1. Seini

Jud. MEHEDINȚI

1. Baia de Aramă
2. Bala
3. Breznița Motru
4. Breznița Ocol
5. Burila Mare
6. Corcova
7. Crivina—Burila Mare
8. Hinova
9. Magheru—Breznița Ocol
10. Orevița Mare—Vinju Mare
11. Prunișor
12. Șișești
13. Vinători
14. Vinju Mare

Jud. MUREȘ

1. Adămuș
2. Băgaciu
3. Cornești-Adămuș
4. Daneș

Jud. OLT

1. Bărbăști
2. Cîrlogani
3. Colonești
4. Cungrea
5. Drăgănești Olt
6. Făgetelu
7. Gostavățu
8. Grojdibodu
9. Ianca
10. Izvoarele
11. Mărunței
12. Potelu-Ianca
13. Potcoava
14. Radomirești
15. Rusănești
16. Scornicești
17. Sîmburești
18. Spineni

19. Ștefan cel Mare
20. Tufeni
21. Urzica

Jud. PRAHOVA

1. Boldești—Scăeni
2. Bucov
3. Ceptura de Jos—Ceptura
4. Ceptura de Sus—Ceptura
5. Cherba—Urlați
6. Chițorani—Bucov
7. Florești
8. Jugurei
9. Măgureni
10. Măruntș—Urlați
11. Orzoaia de Jos—Urlați
12. Orzoaia de Sus—Urlați
13. Pleșa—Bucov
14. Podgoria—Tâțaru
15. Rachierii—Valea Călugărească
16. Schiau—Valea Călugărească
17. Tâțaru
18. Tohani—Gura Vadului
19. Țintea—Băicoi
20. Vadu Săpat—Flintinele
21. Valea Călugărească
22. Valea Cringului—Urlați
23. Valea Largă—Valea Călugărească
24. Valea Mantei—Valea Călugărească
25. Valea Micilor—Urlați
26. Valea Nicovani—Valea Călugărească
27. Valea Nucetului—Urlați
28. Valea Orlei—Bucov
29. Valea Pietrei—Urlați
30. Valea Poienii—Valea Călugărească
31. Valea Popii—Valea Călugărească
32. Valea Seman—Urlați

Jud. SATU MARE

1. Ardud
2. Beltiug
3. Cehal
4. Cehaluț—Cehal
5. Foieni
6. Halmeu
7. Pir
8. Pișcolț
9. Rătești—Beltiug
10. Sanislău
11. Săuca
12. Tășnad
13. Viile Satu Mare

Jud. SĂLAJ

1. Coșeu
2. Crișeni
3. Dășod—Heracleon

4. Dobrin
5. Șamșud

Jud. SIBIU

1. Apoldu de Jos
2. Ațel
3. Axente Sever
4. Bazna
5. Bierlan
6. Brateiu
7. Dumbrăveni
8. Moșna
9. Nemșa—Moșna
10. Orlat
11. Richiș—Biertan
12. Șeica Mare
13. Șeica Mică
14. Tîrnava

Jud. TELEORMAN

1. Bogdana
2. Bragadiru
3. Brînceni
4. Călmățui
5. Ciuperceni
6. Crîngeni
7. Crîngu
8. Dobroțești
9. Furculești
10. Islaz
11. Lunca
12. Măreni
13. Mînzănești
14. Olteni
15. Plosca
16. Salcia
17. Scrioștea
18. Seaca
19. Sîrbeni
20. Stejaru
21. Toporu

Jud. TIMIȘ

1. Bacova—Buziaș
2. Bencecu de Jos—Pișchia
3. Bencecu de Sus—Pișchia
4. Buziaș
5. Comloșu Mare
6. Foeni
7. Ghizela
8. Gîrmata
9. Izvin—Recaș
10. Nerău—Teremia Mare
11. Periam
12. Pișchia
13. Recaș
14. Silagiu—Buziaș

15. Teremia Mare
16. Teremia Mică-Teremia Mare

Jud. TULCEA

1. Babadag
2. Beștepe—Mahmudia
3. C. A. Rosetti
4. Chilia Veche
5. Isacceca
6. Jijila
7. Letea—C. A. Rosetti
8. Luncavița
9. Niculițel
10. Ostrovu Tătarului—Chilia Veche
11. Periprava—C. A. Rosetti
12. Sarichioi
13. Somova

Jud. VÎLCEA

1. Amărăști
2. Călina—Prundeni

3. Cîrligani—Bălcești
4. Crețeni
5. Dobrușa—Ștefănești
6. Drăgășani
7. Frumureni—Lungești
8. Glăvile
9. Gușocni
10. Ionești
11. Lungești
12. Mădulari
13. Mitrofani—Sutești
14. Nemoiu—Amărăști
15. Olteanca—Glăvile
16. Orlești
17. Prundeni
18. Scundu
19. Sutești
20. Ștefănești
21. Ușurei—Șușani
22. Zavideni—Prundeni
23. Zlătărel—Drăgășani

BIBLIOGRAFIE

- ALR SN I = *Atlasul lingvistic român*, serie nouă, vol. I, Editura Academiei R.P.R., București 1956.
ALRM SN I = *Micul Atlas lingvistic român*, serie nouă, vol. I, București, 1956.
ALRR Mar. I-II = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureș*, vol. I-II, de Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, Editura Academiei R. S. România, 1969, 1971.
ARH. = „Arhiva Societății științifice și literare din Iași“, Iași, an I (1889) ș.u.
ARH. OLT. = „Arhivele Oltenici“, Craiova, an. I (1922) ș.u.
AUT = „Analele Universității din Timișoara“, seria științe filologice, an I (1963) ș.u.
Av. N = Mioara Avram, *Note lexicale (pe marginea tomului VII, 2, litera O, din DLR)*, în SCL, XXII, 1971, nr. 1, p. 75–82.
BA = Ion Brezoianu, *Curs elementar de agricultură și de economie rurală*. Tradus de..., III, *Arbori și arbuști*, V, *Economia rurală*, București, 1850.
BDP = Iuliu Bugnariu, *Dicționar popular (Cuvinte românești din jurul Năsăudului, de popor grăite și tot pentru popor alcătuite)*, în „Gazeta Transilvaniei“ (Brașov), an L, 1887, nr. 261–265; an. LI, 1888, nr. 48–54.
BGl = Ion Boceanu, *Glosar de cuvinte din județul Mehedinți*, București, 1913.
BGr = I. B. Brebenel, *Gratul popular, în jurul ocupațiilor și obiceiurilor țărănului român de pe vatra Oltului în Transilvania*, în „Țara Oltului“, I, 1907, nr. 25–32, 34, 36–46; III, 1909, nr. 12–24, 35–36, 38, 44–45.
BPF = Vasile Bogrea, *Pagini istorico-filologice*. Cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu. Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării, Editura Dacia, Cluj, 1971.

- BR = Emanoil Bucuța, *Românii dintre Vidin și Timoc*, Tipografia „Cartea românească”, București, f. a.
- BVT = Athanasie Bulencea, *Vite și vînurile Transilvaniei*, Editura „Ceres”, București, 1975.
- CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească”, partea I, Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, de I. — A Candrea, București, 1931.
- CDER = Alejandro Cioranescu, *Diccionario Etimológico Rumano*, Biblioteca filológica, Universidad de La Laguna, 1958—1961.
- CFP = G. F. Ciușanu, G. Fira și C. M. Popescu, *Culegere de folclor din județul Vilcea și împrejurimi*, cu glosar „București, 1928.
- CG = G. F. Ciușanu, *Glosar de cuvinte din județul Argeș*, București, 1931.
- CGI = Petre Coman, *Glosar dialectal*, București, 1936.
- CGr. I—II = Lucian Costin, *Graiul bănățean*, I, Timișoara, 1926 ; II, Turnu-Severin, 1934.
- CIHAC, I—II = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I—II, București, 1870—1879.
- Cintec Olt. = *Cintec vechi din Oltenia*, culegere de Marcel Locusteanu, Ilie Mitu, Aurelian I. Popescu, Craiova, 1967.
- COM. SAT. = „Comoara satelor”. Revistă lunară de folclor, Blaj, an I (1923) ș.u.
- Coteanu = I. Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Editura științifică, București, 1961.
- Crețu = Zorela Crețu, *Sufletele peiorative*, în SFC IV, 1967, p. 177—194.
- CSGI = G. F. Ciușanu și L. Sfirlea, *Glosar de cuvinte regionale din Vilcea*, în MAT. DIALECT, I, 1960, Editura Academiei R.P.R., p. 219—238.
- CV = „Cum vorbim”, București, I (1949) ș.u.
- DA = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia română, București, 1913 ș.u.
- DD = V. Drăghici, *Doctorul și iconomul casnic sau Rețeti pentru tot soiul de boli omenești*, Iași 1858.
- DET = Nicolae Drăganu, *Etimologii*, în DR, VI, 1929 — 1930, p. 245—305.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R.S. România, București, 1975.
- DG = Constantin C. Diculescu, *Die Gepiden*, I, Leipzig, 1922.
- DI = Manuil Drăghici, *Iconomia rurală și dumesnică, sau învățătura pentru lucrarea pământului și îmbunătățirea gospodăriei de câmp și de casă*, Iași, 1834.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia R.S. România, 1966 ș.u.
- DM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958.
- DR = „Dacoromania”, Cluj, I (1921) ș.u.
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, București, 1925.
- ECONOMIA = *Povățuire către Economia de câmp, pentru folosul școalelor românești, celor din Țara Ungurească și din părțile ei împreunate*, Buda, 1806.
- FC = Teofil Frîncu și George Candrea, *Românii din Munții Apuseni (Mofiti)*, București, 1888.
- FDA II = Leon Filipescu, *Dascălul agronomiei sau minoducătorul practic în toate ramurile economiei*, partea a II-a, Iași, 1844.
- FM = A. Factor, *Manualul meu. Carte de obște folositoare pentru economii de casă și de câmp*, București, 1837.
- GE = Dorin Gămulescu, *Elementele de origine srbocroată ale vocabularului dacoromân. Elementi srpskohrvatskog porekla u dakorumunskom rečniku*, Editura Academiei R. S. România—Novinsko preduzeće „Libertatea”, București—Pančevo, 1974.
- Glosar Olt. = *Glosar dialectal Oltenia*, Editura Academiei R. S. România, București, 1967.
- Glosar reg. = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, Editura Academiei R. P. R. București, [1961].

- GO = Constantin C. Giurescu, *Istoria podgoriei Odobeștilor*, Editura Academiei R. S. România, București, 1969.
- GR. BAN. = Romul S. Molin, *Din graiul bănățenilor*, în „Noua revistă română”, 1910, vol. VIII, nr. 13–14, p. 191–196.
- Graiul PF = Cornelia Coțuț, Magdalena Vulpe, *Graiul din zona „Porțile de Fier”, I. Texte. Sintaxă*, Editura Academiei R. S. România, București, 1973.
- GV = Daniil D. Graur, *Cultivarea vici, manuarea vinului, morburile și vindicarea lor*, Șimleu, 1912.
- H I–XVIII = B. P. Hasdeu, *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic*, vol. I–XVIII, 1884, *mss. rom.* 3418–3436.
- HEM I–III = B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbii istorice și populare a românilor*, tomul I–III, București, 1887–1893.
- HGI = M. Homorodean, *Glosar dialectal din mai multe regiuni ale Transilvaniei*, în MAT. DIALECT. I, 1960, p. 239–272.
- HV = B. P. Hasdeu, *Originea viticulturii la români*, în „Columna lui Traian”, V, 1874, nr. 4, p. 89–95.
- I. CR. = „Ion Creangă”. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Birlad, I (1908) ș.u.
- IG = I. D. Ionescu, *Glosar din județul Gorj*, în BIFR, VI, 1939, p. 205–245.
- IM = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Mehedinți*, București, 1868.
- IST = Iorgu Jordan, *Stilistica limbii române*, ediție definitivă, Editura științifică, București, 1975.
- IT = Alexandrina Istrățescu, *Texte populare din județul Prahova*, în „Grai și suflet”, IV, 1929, fasc. I, p. 108–136.
- IZV. = „Izvorășul”, revistă muzicală și populară, Turnu-Severin, I (1920) ș.u.
- ÎNV. VIN. = Ludovic Mitterpacher, *Învățătura despre agonisirea viței de vie și despre măiestria de a face vin, vinars și oțet*, Buda, 1813.
- JO = Grigore M. Jipescu, *Opincaru, cum este și cum trebuie să hie săteanu. Scriere-n limba țăranului munțean*, București, 1881.
- Lexic reg. I–II = *Lexic regional*, I, Editura Academiei R. P. R., 1960; II, Editura științifică, București, 1967.
- LM = D. Litinschi, *Manual de agronomie practică pentru Moldova*, Iași, 1853.
- LR = „Limba română”, an I (1952) ș.u.
- Maier = Radu Octavian Maier, *Viticultura în zona Moldova-Veche-Banat*, în „Revista de etnografie și folclor”, t. 17, nr. 5, 1972, p. 405–411.
- MAT. DIALECT. I = *Materiale și cercetări dialectale*, I, București, 1960 (Academia R.P.R., Filiala Cluj, Institutul de lingvistică).
- MAT. FOLK. = *Materialuri folkloristice*. Culese și publicate sub auspiciile Ministerului cultelor și învățămîntului public prin îngrijirea lui Gr. G. Tocilescu, vol. I (*Poesia poporand* partea I–II) – II, București, 1900.
- MD = Traian Marcu, *Glosar dialectal din comuna Deda, raionul Toplița, regiunea Autonomă, Maghiară*, în MAT. DIALECT. I, 1960, p. 143–199.
- MIG = Dr. N. Manolescu, *Iglina țăranului*, București, 1895.
- NC = Emilian Novacovici, *Cuvinte bănățene*, Oravița, 1924.
- OR. EC. = Gr. Obradovici, *Carte de mîndă pentru bincorinduita economie, lucrarea cîmpului și pentru plămădirea și pîndirea a vitelor și a păsărilor celor casnice*, Buda, 1807.
- PGI = Ștefan Pașca, *Glosar dialectal*, alcătuit după materialul lexical cules de corespondenți din diferite regiuni, București, 1928.

- PI = Tudor Pamfile, *Industria casnică la români. Trecutul și starea ei de astăzi. Contribuțiuni de artă și tehnică populară*, București, 1910.
- PLP = Nicolaie Păsculescu, *Literatură populară românească*, București-Viena-Leipzig, 1910.
- PNt. = E. Petrovici, *Note etimologice*, II, în CL, X, 1965, nr. 2. p. 357—362.
- PSuf. = Dr. G. Pascu, *Sufixe românești*, București, 1916.
- RC = Rădulescu-Codin, *O seamă de cuvinte din Muscel*, cu o introducere de dr. Gustav Weigand, ediția I, Clmpulung, [1901].
- RGl = Gr. Rusu, *Glosar dialectal din comuna Șieu Măgheruș, raionul Bistrița, reg. Cluj*, în MAT-DIALECT. I, 1960, p. 273—290.
- SCRIBAN, D. = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- Sz = Laurențiu Szász, *O listă de cuvinte din munții Apuseni*, în LR, XII, 1973, nr. 1, p. 45—49.
- ȘEZ. = „Șezăloarea“. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare, Fălticeni, I (1892) ș.u.
- Tamás = Lajos Tamás, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen (Unter Berücksichtigung der Mundartwörter)*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.
- TD. Olt. = *Texte dialectale Oltenia*, Editura Academiei R. S. România, București, 1967.
- TD. Munt. I—II = *Texte dialectale Muntenia*, I, 1973; II, 1975, Editura Academiei R. S. România, București.
- TDRG = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I—III, Bukarest, Staatsdruckerei, 1903—1924.
- TGl = Mircea Tomescu, *Glosar din județul Olt*, Slatina, 1944.
- TGr = Teofil Teaha, *Gratul din Valca Crișului Negru*, Editura Academiei R. P. R., București, 1961.
- Tr. B = Th. N. Trăpcea, *Cuvintele de origine strbească din gratul bănățean*, în AUT, II, 1964, p. 266—275.
- T. Pamf. = „Tudor Pamfile“. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Dorohoi, an I (1923) ș.u.
- UGl = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*, București, 1967.
- V = Vasile Vaida, *Material jargon de dialect sălăgian*, în „Tribuna“, Sibiu, VII, 1890, nr. 83—97.
- VG = V. Vircol, *Gratul din Vilcea*, București, 1910.
- VGl = Alexiu Viciu, *Glosar de cuvinte dialectale din gratul viu al poporului român din Ardeal*, București, 1907.